

รายงานวิจัย

การศึกษาทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์
ชุมชนท่องเที่ยว ตำบลลิถล อำเภอมือง จังหวัดยะลา
The Study of creative tourism to Village tourism
Lidol Sub-district Muang District Yala

โดย

ศุภาวิณี กิติวินิต

เจนตา แก้วไผ่

ชูชัน หามะ

ดาลีชะห์ ดะยี่

วรารุณี วรรณันตกุล

สุกฤษตา พุ่มแก้ว

กามารุดิง มะโระ

ได้รับทุนอุดหนุนจากงบประมาณบำรุงการศึกษาประจำปี 2562

มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

หัวข้อวิจัย การศึกษาทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ชุมชนท่องเที่ยว ตำบลดิดล อำเภอมือง จังหวัดยะลา

ชื่อผู้วิจัย ศุภาวิณี กิติวินิต เจนตา แก้วไผ่ ชูชัน หามะ ดาลีชะห์ ตะยี วราวุฒิ วรานันตกุล สุกฤษตา พุ่มแก้ว กามารุดิง มะโระ

คณะ/หน่วยงาน คณะวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัย ราชภัฏยะลา
ปีงบประมาณ พ.ศ. 2562

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาศักยภาพทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ชุมชนท่องเที่ยว ตำบลดิดล อำเภอมือง จังหวัดยะลา รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แนวคิด ทฤษฎีการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นกรอบการวิจัย พื้นที่วิจัย คือ ตำบลดิดล อำเภอมือง จังหวัดยะลา กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่ ตำบลดิดล อำเภอมือง จังหวัดยะลา จำนวน 400 คน ใช้วิธีคัดเลือกแบบการสุ่มตัวอย่างแบบ สะดวก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ เจ้าหน้าที่ภาครัฐ/ผู้นำชุมชน/ตัวแทนชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว โดยวิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 2 ชนิด คือ 1) แบบสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยว 2) แบบประเมินศักยภาพทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ชุมชนท่องเที่ยว ตำบลดิดล อำเภอมือง จังหวัดยะลา วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐานค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่าตามวัตถุประสงค์ โดยสรุปสาระสำคัญ ลักษณะทั่วไปของชุมชนตำบลดิดล อำเภอมือง จังหวัดยะลา มีอาณาบริเวณใกล้ชุมชนตำบลดิดลมีลักษณะเป็นป่า โคนเด่นด้วยทะเลหมอกบนยอดเขาโต๊ะสาเฮะห์ โดยรอบมีภูมิทัศน์สวยงามน่าสนใจ ชุมชนให้ความสำคัญด้านความปลอดภัยมีการจัดเวรยาม ด้านการจัดการมีการแสดงรายละเอียดค่าธรรมเนียมและบริการต่าง ๆ และมีบริการผู้นำเที่ยวท้องถิ่น ส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม มีการดูแลรักษา สภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวและชุมชนอยู่เสมอ และมีการผลิตสินค้าโดยชุมชนและใช้วัตถุดิบ ในท้องถิ่น สำหรับศักยภาพทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ด้านมรดกทางวัฒนธรรม ด้านวิถีชีวิต ด้านศิลปะ และด้านสินค้าที่ตอบสนองความต้องการที่แตกต่าง อยู่ในระดับมาก การวิเคราะห์จุด แข็งของชุมชน คือ พื้นที่ตำบลดิดลเป็นพื้นที่ราบลุ่ม เหมาะแก่การทำการเกษตร และมีแหล่งน้ำขนาดใหญ่หลายแห่งจากการขุดเหมืองแร่ จุดอ่อน คือ สิ่งอำนวยความสะดวก ป้ายบอกทาง และป้าย สื่อความหมาย ไม่มีมาตรฐาน มีความเห็นว่าโอกาสของชุมชน คือ รัฐบาลมีนโยบายสนับสนุน การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ชัดเจนและสามารถนำมาเป็นแนวทางในการส่งเสริมจุดแข็งและปรับปรุง จุดอ่อนของชุมชนได้เป็นอย่างดี อุปสรรคของชุมชน คือ การสนับสนุนจากรัฐบาลมีข้อจำกัดมากทำให้ คนในพื้นที่มีอุปสรรคในการทำธุรกิจท่องเที่ยว ความพร้อมในการพัฒนาการท่องเที่ยว ด้านแหล่ง ท่องเที่ยวและสิ่งดึงดูดใจ ด้านด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านกิจกรรม การท่องเที่ยว และด้านการจัดการและบริการท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : ศักยภาพ ทรัพยากรการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ชุมชนท่องเที่ยว

Research Title	The Study of Creative Tourism Resources of Community Based Tourism in Lidon Sub-District, Meung District, Yala Province
Researchers	Suphawini Kitiwinit Janeta Kaewfai Susan Hama Daleesah Dahyee Warawut Waranantakul Sukrita Pumkaew kamaruding Maroh
Faculty/Section	Management Science
University	Yala Rajabhat
Year	2019

Abstract

The objective of this research is to study the potential of creative tourism resources in community based tourism of Lidon Sub-District, Meung District, Yala Province. The type of research is quantitative research. Using concept theory of creative tourism and community based tourism management model as a research framework. The area scope was Lidon Sub-district, Meung District, Yala Province. The sample were 400 people which were residents of Lidon Sub-district, selected by using simple random sampling. Significant information were given by the government officers, community leaders and representatives from community based tourism of 30 people. The tools used in this research were 1.) Tourism resources survey questionnaires 2.) The assessment of the potential in creative tourism resources. The statistics used in the data analysis were statistics, percentage, means and standard deviation.

The results of the research can be summarized that Lidon Sub-District in general is surrounded with forest, with outstanding sea mist on top of the Tok Saheh Hills and the attractive stunning views. The community people acknowledge the importance of safety by arranging security guard. In terms of the management the details of fees and services are always regularly display, community guide is also one of the services offered. Always encourage tourism activity regard environmentally friendly and locally produced product by using material in the community. The potential of creative tourism resources in cultural heritage, ways of life, arts and community products that would meet the different needs were at high level. The strength of Lidon Sub-district is it is on the lowland suitable for farming and there are many water sources in the area which resulted from mining. The weakness of Lidon Sub-District are the lack of good facility, direction sign and all the signage were low standard. There is an opinion on the opportunity of the community is that government

has a strong policy in tourism development and this can be a way to promote strength and improve weakness of the community. The obstacle for Lidon Sub-District is that they are a lot of limitation in government support, hence it is a big obstacle for community people to develop tourism in their community. Regarding readiness in tourism development, tourist attraction and attraction, accessibility, facility, tourism activity and the management of tourism were at high level

Keywords: Potential, Tourism Resources, Creative Tourism, Community Based Tourism.

กิตติกรรมประกาศ

รายงานโครงการวิจัยเล่มนี้สำเร็จลุล่วงได้อย่างสมบูรณ์ ด้วยความกรุณาของผู้บริหารคณะ
วิทยาการจัดการ และบุคคลที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ร.ศ.อัปสร อีซอ ผศ.ดร.ชมพูนุท ศรีพงษ์ และ
ดร.กนกวรรณ กาญจนธานี อาจารย์ที่ให้คำปรึกษา และผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบความเที่ยงตรง
ตามเนื้อหาของแบบสอบถาม และให้คำแนะนำ ข้อเสนอแนะต่างๆ ที่มีคุณค่า อีกทั้งดูแลตรวจสอบ
แก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ อันเป็นประโยชน์ในการทำโครงการวิจัยครั้งนี้ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี
ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอขอบพระคุณคณะผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่กรุณาให้ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ ตรวจสอบพร้อม
ทั้งให้คำแนะนำเกี่ยวกับการปรับปรุงเครื่องมือในการวิจัย นอกจากนี้ผู้วิจัยใคร่ขอขอบพระคุณ
เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐ ตัวแทนชุมชนตำบลลิตร อำเภอมือง จังหวัดยะลา ที่ได้ให้ความกรุณาใน
การให้ข้อมูล และเสียสละเวลาอันมีค่าในการตอบแบบสอบถาม รวมถึงประชาชน นักท่องเที่ยว
ผู้ประกอบการเอกชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อ
โครงการวิจัยในครั้งนี้

ท้ายสุดนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณกำลังใจสำคัญ จากบิดา มารดา และเพื่อนร่วมงานทุกคน
ผู้ให้การสนับสนุนทั้งร่างกาย และแรงใจ รวมถึงให้ความช่วยเหลือ และแง่คิดต่างๆ ในการดำเนินงาน
วิจัยครั้งนี้ จนสำเร็จด้วยดี

คณะผู้วิจัย

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อ	ก
Abstract	ข
กิตติกรรมประกาศ	ง
สารบัญ	จ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของการวิจัย	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	3
ขอบเขตการวิจัย	3
ผลที่คาดว่าจะได้รับ	4
นิยามศัพท์เฉพาะ	4
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6
แนวคิดด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์	6
แนวคิดด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน	14
แนวคิดด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน	19
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	20
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	22
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	22
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	22
การเก็บรวบรวมข้อมูล	23
การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้	23
บทที่ 4 ผลการวิจัย	25
ผลการวิจัย 1	25
ผลการวิจัย 2	27
ผลการวิจัย 3	30
ผลการวิจัย 4	34
ผลการวิจัย 5	37
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	41
สรุปผลการวิจัย	41
อภิปรายผลการวิจัย	45
ข้อเสนอแนะ	48
บรรณานุกรม	49
ประวัตินักวิจัย	50

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของการวิจัย

ด้วยนักท่องเที่ยวมีแนวโน้มสนใจการท่องเที่ยวที่สร้างประสบการณ์มากขึ้น และรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนสามารถตอบโจทย์ให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสความแปลกใหม่ กระตุ้นให้ชุมชนเกิดความตระหนักและความภาคภูมิใจในทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ส่งผลให้มีการสืบทอดเผยแพร่ ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมให้คงอยู่ชั่วลูกชั่วหลาน เกิดการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนในเรื่องการบริหารจัดการ การสื่อสารและการทำงานเป็นทีม ก่อให้เกิดการสร้างรายได้ นำมาพัฒนาชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น (สวนศรี, 2560) ดังนั้นในการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เน้นให้นักท่องเที่ยวสัมผัสวิถีชีวิตชุมชน สร้างประสบการณ์แปลกใหม่ให้กับชีวิตถือเป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (creative tourism) ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นการเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้พัฒนาศักยภาพการสร้างสรรค์ของตนผ่านการท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยประสบการณ์จริงที่เป็นไปตามวิถีชีวิตของพื้นที่เป้าหมายที่ได้ท่องเที่ยว ส่งผลให้นักท่องเที่ยวมีความประทับใจ จดจำเรื่องราวและมีความเข้าใจชุมชนอย่างลึกซึ้ง (องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน, 2558) โดยการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์นั้นสามารถเป็นเครื่องมือ (tool) อันก่อให้เกิดการบูรณาการการใช้ทรัพยากรที่มีในท้องถิ่นหรือชุมชนอย่างคุ้มค่า และเพื่อพัฒนาท้องถิ่นหรือชุมชนที่ตนเองอยู่ให้เกิดรายได้และสามารถดำรงอยู่ในสังคมได้อย่างยั่งยืน โดยคนในชุมชนเองนั้นเกิดความตระหนักรู้รักษาและหวงแหนทรัพยากรเหล่านั้น นับเป็นแนวคิดที่พัฒนามาจากรูปแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ที่มุ่งเน้นการนำการท่องเที่ยวมาเป็นเครื่องมือในการสร้างความเข้มแข็งและพัฒนาตนเองของชุมชนและชุมชนนั้นสามารถอยู่ได้ ผ่านกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ “ต่อยอด เพิ่มคุณค่า หากจุดต่าง สร้างสรรค์ และแบ่งปันชุมชน” นั้นแสดงให้เห็นถึงความยั่งยืนในการนำการท่องเที่ยวมาเป็นกลไกที่สำคัญในการพัฒนาชุมชนได้อย่างแท้จริง (ธีรานนท์ และ โสภณจรัสกุล, 2559) จากการสำรวจตัวเลขชุมชนที่ทำเรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชนเมื่อพิจารณารายได้ การท่องเที่ยวเมืองรองตัวเลขเฉพาะเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2561 พบว่าจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเมืองรองมีทั้งหมด 6.78 ล้านคน เพิ่มขึ้น ร้อยละ 4.24 เทียบกับเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2560 โดยจังหวัดที่มีคนเดินทางไปเที่ยวสูงที่สุด คือ จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 4.12 แสนคน รองลงมาคือ จังหวัดอุดรธานี และจังหวัดอุบลราชธานี ขณะที่สามจังหวัดที่มีอัตราการขยายตัวสูงที่สุดคือ จังหวัดยะลาขยายตัวร้อยละ 16 รองลงมาคือ จังหวัดนครศรีธรรมราช และจังหวัดพัทลุง ส่วนรายได้จากการท่องเที่ยวเมืองรอง พบว่า สามารถสร้างรายได้มากถึง 1.91 หมื่นล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 8.52 โดยจังหวัดนครศรีธรรมราช มีรายได้สูงสุด 2,121 ล้านบาท รองลงมาคือ จังหวัดเชียงราย และจังหวัดตราด ขณะที่จังหวัดที่มีอัตราการขยายตัวสูงที่สุดคือ จังหวัดยะลาขยายตัวร้อยละ 19

จังหวัดยะลา มีสถานที่ท่องเที่ยวที่หลากหลายทั้งด้านศาสนา วัฒนธรรม และสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญอยู่ในพื้นที่อำเภอเบตง “ใต้สุดสยาม เมืองงาม

ชายแดน” เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดยะลา นอกจากนี้ยังมีอาหารการกินที่อุดมสมบูรณ์ และขึ้นชื่อเรื่องความอร่อย เช่น ไก่เบตง ผักน้ำ ผลไม้มีมากมาย เช่น ทุเรียน มังคุด ลองกอง เงาะ และส้มโชกุน ซึ่งเป็นผลไม้ที่ปลูกมากในอำเภอเบตง นอกจากนี้อำเภอเบตงมีอาณาเขตติดต่อกับประเทศมาเลเซีย นักท่องเที่ยวชาวมาเลเซียจึงนิยมเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะในช่วงวันหยุดเทศกาลที่สำคัญ เมื่อเปรียบเทียบจำนวนนักท่องเที่ยวผ่านด่านตรวจคนเข้าเมืองอำเภอเบตง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551 – 2554 พบว่า จำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นตามลำดับ ดังนี้ 230,939 คน 209,311 คน 241,677 คน และ 258,216 คน อย่างไรก็ตามอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของจังหวัดยะลาไม่ขยายตัวไปยังอำเภออื่นๆ เท่าที่ควร ทั้งนี้เนื่องจากการท่องเที่ยวเป็นการท่องเที่ยวแบบกระจุกตัวโดยเฉพาะบริเวณเมืองชายแดนของจังหวัดยะลา(เบตง) ยังไม่สามารถกระจายนักท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในพื้นที่อื่นได้อย่างเหมาะสม

อำเภอเมือง จังหวัดยะลา เป็นศูนย์รวมของหน่วยงานราชการ สถาบันการศึกษา ที่มีผู้คนทั้งในและนอกจังหวัดมาติดต่อ ประชุมราชการจำนวนมาก จากสถิตินักท่องเที่ยวภายในประเทศ ปี พ.ศ. 2560 ของจังหวัดยะลา พบว่า ผู้มาเยี่ยมเยือน ปี พ.ศ. 2560 และ ปี พ.ศ. 2561 ประเภทนักท่องเที่ยวชาวไทย จำนวน 3,221 และ 3,541 คน อัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 9.93 นักทัศนาจรชาวต่างชาติ 6,712 และ 7,137 คน อัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 6.33 สำหรับประเภทนักท่องเที่ยวชาวไทย 23,115 และ 23,635 คน อัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 2.25 นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ 113,714 และ 117,653 อัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 3.46 ข้อสังเกตอัตราการขยายตัวของนักทัศนาจรชาวไทย และ นักทัศนาจรชาวต่างประเทศ สูงกว่าอัตราการขยายตัวของนักท่องเที่ยวชาวไทย และนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ ซึ่งนักทัศนาจร ก็คือ ผู้ที่เดินทางมาเยือนชั่วคราวในถิ่นที่มีถิ่นที่อยู่ประจำเพียงวันเดียว น้อยกว่า 24 ชั่วโมง และมีได้พักค้างคืน หากสามารถพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในเขตเมืองหรือนอกเขตเมืองที่เดินทางไม่ไกลกลุ่มนักทัศนาจรก็จะสามารถเดินทางไปท่องเที่ยวจับจ่ายซื้อสินค้าสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน เมื่อพิจารณาจากศักยภาพของชุมชน ความเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยว สามารถต่อยอดหมู่บ้าน OTOP เพื่อการท่องเที่ยว จึงมีความต้องการที่ศึกษาพื้นที่ตำบลลิถล อำเภอเมือง จังหวัดยะลา มีเรื่องราวความสำคัญตั้งแต่สมัยการปกครองของเจ้าพระยาเยลาหรือเจ้าพระยาบาลอ มีศักยภาพด้านพื้นที่เหมาะสำหรับการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก เน้นการปลูกยางพารา รองลงมาคือข้าวนาปี และผลไม้ นอกจากการปลูกพืชดังกล่าวแล้ว การจัดการไร่นาสวนผสมเป็นกิจกรรมหนึ่งที่มีศักยภาพ ทั้งยังมีการเลี้ยงสัตว์เป็ด เลี้ยงไก่ ที่สามารถแปรรูปออกมาเป็นผลิตภัณฑ์จำหน่ายที่ระลึกของชุมชนได้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนมีมากมายหลายแขนง จึงเป็นสิ่งดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเข้าไปสัมผัสกับกิจกรรมได้รับประสบการณ์ผ่านกิจกรรม

ดังนั้นการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่นำรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ทางวัฒนธรรมเกิดการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างนักท่องเที่ยวและเจ้าของบ้าน โดยนักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมลงมือทำกิจกรรมกับชุมชนและแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับชุมชนในสถานที่จริง ส่งเสริมให้เกิดศักยภาพชุมชนท้องถิ่นสู่ความยั่งยืน สิ่งสำคัญที่จะเป็นแรงดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาท่องเที่ยวในชุมชน เรียนรู้ผ่านการท่องเที่ยว ชุมชนจะต้องเตรียมความพร้อมเส้นทางท่องเที่ยวให้

นักท่องเที่ยวได้เข้ามาร่วมกิจกรรม จึงจำเป็นต้องศึกษาทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่ หากความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน คุณค่าของวิถีชีวิต นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ชุมชนท่องเที่ยวอำเภอเมือง จังหวัดยะลา

ขอบเขตการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการศึกษาซึ่งครอบคลุมทั้งพื้นที่ประชากรและผู้ให้ข้อมูลหลัก รวมทั้งขอบเขตเนื้อหาโดยมีรายละเอียดดังนี้

ขอบเขตพื้นที่

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยพิจารณาเลือกพื้นที่ชุมชนท่องเที่ยวลิตล อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ที่ได้รับการพิจารณาให้เป็นชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี โดยพิจารณาจาก 1) ศักยภาพของชุมชน ประกอบด้วย จำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้าไปชุมชน ต้นทุนด้านธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ต้นทุนด้านศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญา เป็นต้น 2) พิจารณาความเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย แหล่งท่องเที่ยวหลัก แหล่งท่องเที่ยวรอง และแหล่งท่องเที่ยวเล็ก หมายถึง ชุมชนท่องเที่ยวที่มีกิจกรรม สถานที่ท่องเที่ยวที่ส่งเสริมกันเกื้อกูลกันเป็นเส้นทางท่องเที่ยว มีอัตลักษณ์จุดเด่น 3) ดำเนินการโดยไม่เริ่มต้นจากศูนย์ หมายถึง ต่อยอดหมู่บ้าน OTOP เพื่อการท่องเที่ยว ได้รับการสนับสนุนจากบริษัท ประชารัฐรักสามัคคี จังหวัด (วิสาหกิจเพื่อสังคม) จำกัด ได้รับการสนับสนุนจาก อพท. กระทรวงวัฒนธรรม หมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ (CIV) กิจกรรมเดิมที่ดำเนินการ โดยไม่จำเป็นต้องเติมทุก Value Chain เป็นต้น 4) เน้นการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ OTOP ส่งเสริมการท่องเที่ยว 5) เสน่ห์ที่เป็นจุดขาย ประกอบด้วย ลักษณะทางธรรมชาติ เช่น ภูเขา แม่น้ำ ความสวยงามของธรรมชาติ เป็นต้น ลักษณะทางภูมิปัญญา วัฒนธรรม ประเพณี/ตำนาน เป็นต้น 6) ความเข้มแข็งของชุมชน ประกอบด้วย ความร่วมมือและความสามัคคีของคนในชุมชน ความเข้มแข็งของผู้นำ เป็นต้น และ 7) ต้องมีการจัดทำแผนธุรกิจ (Demand side) แผนการสร้างรายได้ ปฏิทินท่องเที่ยวของชุมชน ถ้าไม่มีชุมชนต้องทำให้มีขึ้น (กรมพัฒนาชุมชนท่องเที่ยว กระทรวงมหาดไทย, 2561)

ขอบเขตด้านประชากร กลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ทำการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชาชนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่ตำบลลิตล อำเภอเมือง จังหวัดยะลา โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) จำนวน 400 คน

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาครั้งนี้มุ่งศึกษาการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ชุมชนท่องเที่ยว ตำบลลิถล อำเภอมือง จังหวัดยะลา โดยมุ่งศึกษา (กรมพัฒนาชุมชนท่องเที่ยว กระทรวงมหาดไทย, 2561) ศึกษาประเด็นดังนี้

1. ศึกษาทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อำเภอมือง จังหวัดยะลา

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เป็นอัตลักษณ์วิถีชีวิตของ ตำบลลิถล อำเภอมือง จังหวัดยะลา
2. ชุมชนเข้าใจถึงรูปแบบการท่องเที่ยวประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับจากการจัดการการท่องเที่ยว

นิยามศัพท์เฉพาะ

“ทรัพยากรการท่องเที่ยว” หมายถึง สถานที่ที่เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติและสิ่งที่มีคุณค่าของมนุษย์ในการดำเนินวิถีชีวิต กิจกรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมอันดีงามที่สะท้อนให้เห็นถึงลักษณะเด่นเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนตำบลลิถล อำเภอมือง จังหวัดยะลา

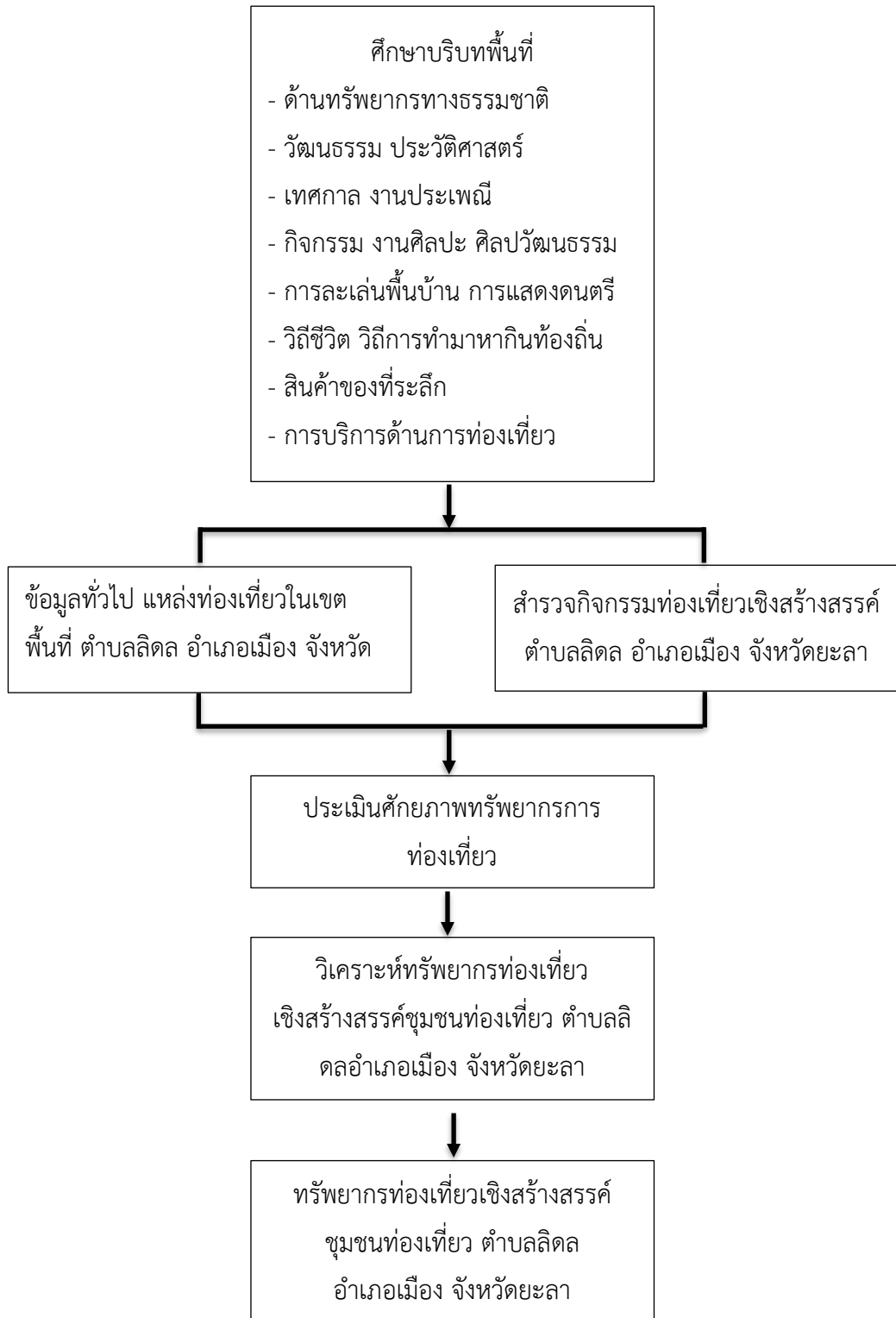
“การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์” หมายถึง การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เน้นการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ศิลปะ และวัฒนธรรมอันเป็นลักษณะเฉพาะของพื้นที่ ซึ่งจะนำไปสู่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ อย่างใกล้ชิดระหว่างนักท่องเที่ยวและคนท้องถิ่น

“การท่องเที่ยวโดยชุมชน” หมายถึง การบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวของคนในชุมชน โดยกระบวนการมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางด้านการท่องเที่ยวของชุมชนคำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม

“ชุมชนท่องเที่ยว” หมายถึง ชุมชนที่มีต้นทุนด้านธรรมชาติ ด้านศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญา มีแหล่งท่องเที่ยวหลักที่สามารถเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยว ชุมชนมีความเข้มแข็ง และมีผลิตภัณฑ์ที่สามารถส่งเสริมการท่องเที่ยวได้

กรอบแนวคิด

การศึกษาทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ชุมชนท่องเที่ยว ตำบลลิดล
อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เรื่อง การศึกษาทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ชุมชนท่องเที่ยว ตำบลลิถล อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องมาเป็นพื้นฐาน ในการวิเคราะห์และสนับสนุนผลการศึกษาวิจัย ตามหัวข้อต่อไปนี้

1. แนวคิดด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์
2. แนวคิดด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน
3. บริบทพื้นที่ชุมชนตำบลลิถล อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism) ถือได้ว่าเป็นกระบวนทัศน์ (New Travel Paradigm) และทิศทางใหม่ของการท่องเที่ยวในปัจจุบัน จากการท่องเที่ยวแบบเดิมในยุคแรก ๆ ที่ให้ความสนใจกับการพักผ่อน หย่อนใจ (Sun-Sea-Sex Tourism) มาสู่การเดินทางท่องเที่ยวในยุคที่สอง ที่ให้ความสนใจกับวัฒนธรรม (Cultural Tourism) และใส่ใจกับผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและความยั่งยืนของชุมชนในพื้นที่ท่องเที่ยว (Sustainable Tourism) และยุคที่สาม ในกระแสการท่องเที่ยวที่เรียกว่าการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism) ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่คำนึงถึงความยั่งยืนเป็นสำคัญ โดยเน้นย้ำถึงความผูกพัน (Engaged) ของนักท่องเที่ยว (ผู้มาเยือน-Visitor-Guest) กับผู้ถูกท่องเที่ยว (เจ้าบ้าน-Host) ประสบการณ์แท้/ปฏิบัติการจริงที่มาจากการเรียนรู้ในพื้นที่ท่องเที่ยว (Active Participation) และเป็นผลให้เกิดความจดจำ-ประทับใจอย่างลึกซึ้ง ในพื้นที่ของการท่องเที่ยว (Understanding Specific Cultural of the Place)

ต่อมาในปี พ.ศ.2544 (ค.ศ.2001) องค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) มีความตกลงว่าด้วยความหลากหลายทางวัฒนธรรม (The UNESCO Universal Declaration of Cultural Diversity) เพื่อยอมรับให้มีการกำหนดมาตรฐานนานาชาติเพื่อใช้เป็นเครื่องมือสำหรับการพิทักษ์รักษาและส่งเสริมความหลากหลายทางวัฒนธรรมและการสนทนาระหว่างวัฒนธรรม โดยในปีต่อมา UNESCO ได้ริเริ่มโครงการพันธมิตรระดับโลกเพื่อความหลากหลายทางวัฒนธรรม (Global Alliance for Cultural Diversity) เพื่อให้การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างวัฒนธรรมได้เกิดขึ้นจริงตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ปี พ.ศ.2547 (ค.ศ.2004) เพื่อดำเนินการสนับสนุนนโยบายส่งเสริมความหลากหลายทางวัฒนธรรมของโลก UNESCO จึงเสนอโครงการ “เครือข่ายเมืองสร้างสรรค์” (The Creative Cities Network) เพื่อส่งเสริมการพัฒนาด้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ (Creative Industries) ที่จะนำไปสู่รูปแบบใหม่ของความร่วมมือในระดับนานาชาติ ในภาคประชาชน เอกชน สาธารณะและประชาคม

เครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ของยูเนสโก มีทั้งหมด 7 กลุ่ม เมืองหนึ่งเมืองใดที่จะเข้าร่วมเป็นเมืองสร้างสรรค์ (Creative City) ภายใต้การประกาศรับรองโดยยูเนสโกจะต้องเลือกเสนอตนเองได้เพียงประเภทเดียวเท่านั้นจากกลุ่มต่าง ๆ ได้แก่ 1) วรรณกรรม (Literature) 2) งานหัตถกรรมและศิลปะพื้นบ้าน (Crafts and Folk art) 3) งานออกแบบ (Design) 4) ดนตรี (Music) 5) อาหาร (Gastronomy) 6) ภาพยนตร์ (Cinema) 7) สื่อศิลปะ (Media Arts)

ในโครงการเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ของ UNESCO นอกจากจะมีเป้าหมายที่จะสนับสนุนความร่วมมือระหว่างท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาในระดับนานาชาติและเพื่อตั้งหลักตอรับกับผลกระทบในระดับโลกโดย ความพยายามที่จะเชื่อมโยงเมืองต่าง ๆ เข้าด้วยกันแล้ว ยังได้กล่าวถึงความเป็นไปได้ในการสร้างการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ (Creating New Tourism Opportunities) ที่นักท่องเที่ยวจะสามารถรับและเข้าเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมเมืองนั้น ๆ ทั้งวัฒนธรรมในลักษณะที่จับต้องได้และเป็นนามธรรม (Tangible and Intangible Cultural) โดยผ่านประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวเอง โครงการเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์และการท่องเที่ยวแนวใหม่ของ UNESCO จึงเน้นถึงความผูกพัน (Engaged) ความจริงแท้ผ่านประสบการณ์ (Authentic Experience) ซึ่งเป็นการส่งเสริมกิจกรรมที่จะทำให้นักท่องเที่ยวมีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในลักษณะทางวัฒนธรรมของเมืองที่ไปเยือน (active understanding of the specific cultural features of a place)

นิยามและความหมายของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism)

คำว่า การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism) บัญญัติขึ้นเป็นครั้งแรกโดย คริสปิน เรย์ มอนด์ (Crispin Raymond) และ เกร็ก ริชาร์ด (Greg Richards) ในปี พ.ศ. 2543 ในความหมายที่เฉพาะเจาะจงว่าเป็นการท่องเที่ยวประเภทหนึ่ง “การท่องเที่ยวซึ่งมอบโอกาสให้กับผู้เดินทางในการพัฒนาศักยภาพการสร้างสรรค์ของตน ผ่านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยประสบการณ์จริงที่เป็นไปตามลักษณะเฉพาะของพื้นที่เป้าหมายที่ได้ท่องเที่ยว” (“tourism which offer visitors the opportunities to develop their creative potential through active participation in courses and learning experiences which are characteristic of the holiday destination where they are undertaken”) (Richards and Raymond, 2000: 18)

เกร็ก ริชาร์ด และ คริสปิน เรย์มอนด์ มองว่าน่าจะมีชื่อใหม่เพื่อที่จะใช้เรียกการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวสนใจที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการเรียนรู้เกี่ยวกับศิลปะและวัฒนธรรมของพื้นที่ที่ตนเองได้ท่องเที่ยว ซึ่งประสบการณ์ดังกล่าวนอกจากจะช่วยให้นักท่องเที่ยวได้ทำความเข้าใจผ่านประสบการณ์ด้วยตนเองแล้ว นักท่องเที่ยวยังสามารถใช้ประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้ใหม่นั้นมาใช้กับชีวิตหรือการทำงานของตนภายหลังที่กลับมาจากการท่องเที่ยวแล้วด้วย และในที่สุดทั้ง เกร็ก ริชาร์ด และ คริสปิน เรย์มอนด์ ก็พบว่าคำ **Creative Tourism** มีความหมายเหมาะสมที่จะใช้เรียกการท่องเที่ยวในลักษณะดังกล่าว (Raymond : 2010)

องค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ได้กำหนดนิยามของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ไว้ว่า “การท่องเที่ยวสร้างสรรค์ คือการเดินทางที่มุ่งไปสู่ความผูกพันและประสบการณ์จริงแท้ที่เกิดจากการเข้าไปมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ศิลปะ มรดกทางวัฒนธรรมหรือ

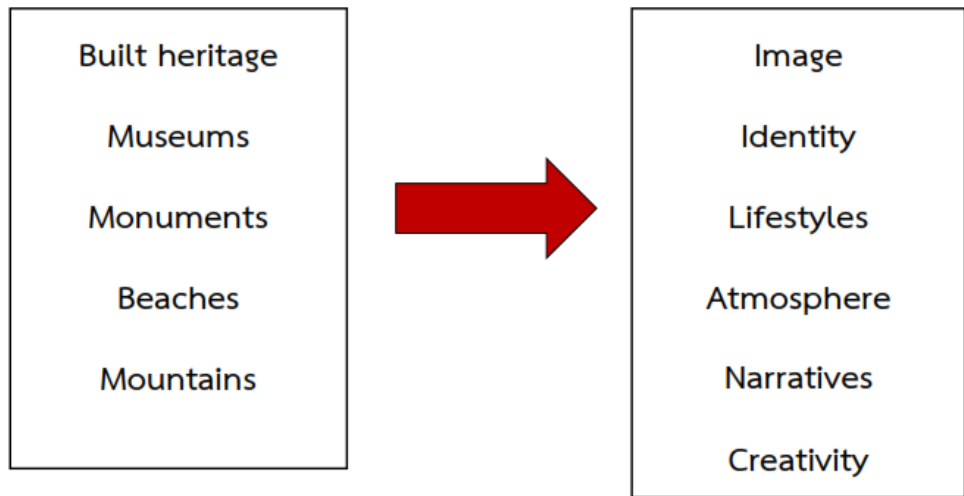
คุณลักษณะพิเศษของพื้นที่นั้น และนำมาซึ่งความเชื่อมโยงกับผู้คนซึ่งอาศัยอยู่ในพื้นที่และเป็นผู้รังสรรค์วัฒนธรรม ที่มีชีวิตนี้ ” (Creative Tourism is travel directed toward an engaged and authentic experience, with participative learning in the arts, heritage, or special character of a place, and it provides a connection with those who reside in this place and create this living culture- UNESCO,2006)

“การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ” เป็นการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ที่ตอบโต้กับ “การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม” (Cultural Tourism) ที่เคยมีบทบาทสำคัญในกระแสการท่องเที่ยวแบบเดิมซึ่งเผชิญกับข้อจำกัดสำคัญที่ไม่สามารถตอบสนองความต้องการใหม่ของนักท่องเที่ยวยุคใหม่ได้อย่างเต็มที่ “การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ” มีฐานความคิดที่แตกต่างไปจาก “การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม” ที่นักท่องเที่ยวเป็นเพียงแต่ผู้เฝ้าชมอยู่ห่าง ๆ แต่ไม่ได้ลงไปเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริง ดังนั้น “การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ” เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยว เข้าไปมีส่วนร่วมในประสบการณ์ทางวัฒนธรรมอันเป็นลักษณะเฉพาะของพื้นที่ท่องเที่ยว ซึ่งจะส่งผลให้นักท่องเที่ยวมีความจดจำประทับใจและในท้ายที่สุดจะมีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในพื้นที่ที่ได้ท่องเที่ยว ในนิยามขององค์กรยูเนสโก ได้เน้นย้ำถึงความผูกพันระหว่างนักท่องเที่ยวและเจ้าของบ้าน (Hosts and Guests) ผ่านประสบการณ์ทางวัฒนธรรมที่แท้จริง โดยเข้าไปมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ศิลปะ และมรดกทางวัฒนธรรม ซึ่งจะนำไปสู่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างใกล้ชิดระหว่างผู้ท่องเที่ยวและคนท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง อันเป็นการสนับสนุนส่งเสริมการสนทนาระหว่างวัฒนธรรมซึ่งจะช่วยพิทักษ์รักษาความหลากหลายทางวัฒนธรรมให้สืบเนื่องต่อไป

ในกรณีของประเทศไทย คณะทำงานต้นแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยความร่วมมือขององค์การการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (อพท.) ร่วมกับคณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้ให้นิยาม “การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์” ไว้ดังนี้ “การท่องเที่ยวสร้างสรรค์ คือ การท่องเที่ยวที่สนับสนุนให้นักท่องเที่ยวได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อทำความเข้าใจในคุณค่าทางสังคม วัฒนธรรมและสภาพแวดล้อมของพื้นที่การท่องเที่ยวอย่างลึกซึ้ง โดยผ่านประสบการณ์ตรงร่วมกับเจ้าของพื้นที่หรือเจ้าของวัฒนธรรม” (คณะทำงาน โครงการต้นแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์, 2555)

รูปแบบและแนวความคิดของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

เกร็ก ริชาร์ด (2010) หนึ่งในผู้ก่อตั้งแนวความคิดเรื่องการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้ชี้ให้เห็นว่า รูปแบบของการท่องเที่ยวแบบใหม่ที่เรียกว่า “การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์” (Creative Tourism) แม้จะเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (Cultural Tourism) ในภาพรวม การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีความสนใจเลื่อนไปจากเดิม คือ จากวัฒนธรรมที่จับต้องได้ (Tangible Cultural Resources) ไปสู่ทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่เป็นนามธรรม (Intangible Cultural Resources)

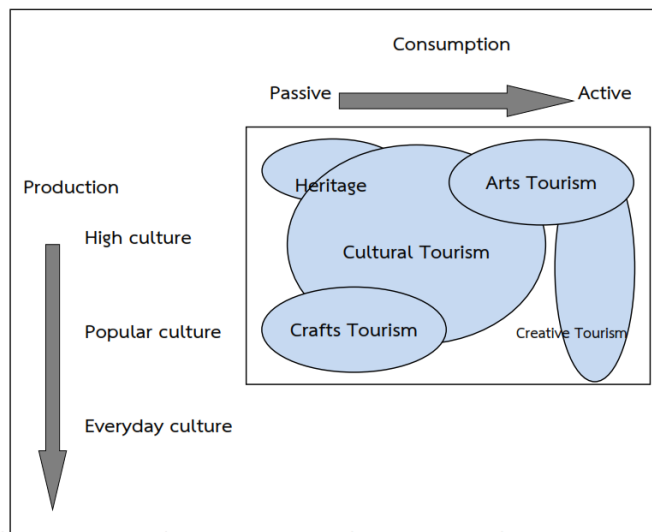

การเคลื่อนของวัฒนธรรมการท่องเที่ยวจากแบบเดิมสู่แบบใหม่ (ที่มา Richards : 2010)

นักท่องเที่ยวที่เคยสนใจการเยี่ยมชมสิ่งก่อสร้างมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องได้ เช่น การเยี่ยมชมพิพิธภัณฑสถานประวัติศาสตร์ อนุสรณ์สถาน พักผ่อนตามหาดทรายหรือป็นภูเขา ในปัจจุบัน นักท่องเที่ยวจำนวนมากหันไปให้ความสนใจกับการท่องเที่ยว ภาพลักษณ์ (Image) อัตลักษณ์ (Identity) วิถีชีวิต (Lifestyles) บรรยากาศ (Atmosphere) เรื่องเล่า (Narratives) การสร้างสรรค์ (Creativity) และสื่อ (Media) นอกจากนี้ ความสนใจเดิมนักท่องเที่ยวมักให้ความสำคัญกับคุณค่าของวัฒนธรรมชนชั้นสูง (High Culture) เช่น ปราสาท ราชวัง หอศิลป์ พิพิธภัณฑสถาน ก็ปรับเปลี่ยนมาเป็นที่สนใจกับวิถีชีวิตสามัญ (Everyday Culture) เพิ่มมากขึ้น เช่น ร้านอาหารพื้นถิ่น ตลาด บ้านเรือน วิถีชีวิตชุมชน ที่จะทำให้นักท่องเที่ยวได้พบและมีส่วนร่วมใน “ชีวิตจริง” ของผู้คนจากเดิมที่เคยเป็นแต่ผู้ชม ยิ่งไปกว่านั้น นักท่องเที่ยวเรียกร้องที่จะมีกิจกรรมในสถานที่ที่ตนเองท่องเที่ยวในระยะเวลายาวนานขึ้นและโดยทิศทางดังกล่าวนี้ จึงทำให้ “การท่องเที่ยวสร้างสรรค์ (Creative Tourism) สอดคล้องกับทิศทางใหม่ของการท่องเที่ยวในปัจจุบัน และขณะเดียวกัน “การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์” ถือเป็นเครื่องมือสำคัญที่ส่งเสริมให้ นักท่องเที่ยวมีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในลักษณะทางวัฒนธรรมของเมืองที่ไปเยือน (Active understanding of the specific cultural features of a place) ตามเจตนารมณ์ขององค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ หรือยูเนสโก ที่ต้องการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ส่งเสริมความหลากหลาย และการสนทนาระหว่างวัฒนธรรม

การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ แตกต่างไปจากการท่องเที่ยวทางศิลปหัตถกรรม (Crafts Tourism) หรือการท่องเที่ยวทางมรดกทางวัฒนธรรม (Heritage Tourism) แบบเดิมที่นักท่องเที่ยวเป็นเพียงแต่ผู้ชม อยู่ห่างๆ ถ่ายภาพ ซื้อของที่ระลึกเท่านั้น แต่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เป็นการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (Cultural Tourism) หรือ การท่องเที่ยว การเยี่ยมชม ศิลปะ (Arts Tourism) แบบเดิม ที่เป็นการท่องเที่ยว แบบตั้งรับ (Passive) คือ การเยี่ยมชม (Viewing) การครุ่นคิดใคร่ครวญ (Contemplating) ไปสู่การท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางวัฒนธรรมอย่างกระตือรือร้น (Active) ผ่านการมีประสบการณ์ (Experiencing) การเข้าไปมีส่วนร่วม (Participating) และการเรียนรู้ (Learning) ด้วยความมุ่งหมายว่าการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ

ผ่านประสบการณ์จริงจะมีส่วนในการสร้างเสริมศักยภาพในการเรียนรู้และสร้างสรรค์ของตนเองและสามารถนำกลับไปใช้ในชีวิตประจำวันหรือหน้าที่การงานของตนเมื่อกลับไป และในขณะเดียวกันก็เป็น การร่วมสร้างสินค้าและบริการให้ตรงตามความต้องการของตนเอง (Prosumer) อันเป็นส่วนหนึ่งของ กระบวนการเรียนรู้ตนเอง (Self-actualized) การแสดงตัวตน (Self-expression) และอัตลักษณ์ เฉพาะตนให้มีแตกต่างออกไปจากผู้อื่นในโลกสมัยใหม่

การเปลี่ยนผ่านจากการท่องเที่ยววัฒนธรรมสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (ที่มา Richards : 2010)

โอริดสกา-อลสันและอวานอฟ (Ohridska-Olson & Ivanov : 2010) ได้ศึกษาเปรียบเทียบ ความแตกต่างระหว่างรูปแบบทางธุรกิจของการท่องเที่ยววัฒนธรรม (Cultural Tourism) กับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism) ไว้ 4 ประเด็น ซึ่งแสดงให้เห็นถึงรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และ “การสร้างสรรค์” (Creativity) ได้ช่วยเปิดทางตันของการท่องเที่ยววัฒนธรรมให้มีความยั่งยืนและตอบรับกับแนวทางใหม่ของการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่ต้องคำนึงถึงความสมดุลในทางเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรมและสภาพแวดล้อม

รูปแบบทางธุรกิจของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์	รูปแบบทางธุรกิจของการท่องเที่ยววัฒนธรรม
<p>ทรัพยากรการท่องเที่ยว :</p> <p>อยู่บนพื้นฐานของทุนสร้างสรรค์ท้องถิ่นที่พัฒนาเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา</p> <p>กระบวนการทางศิลปะหรือการสร้างสรรค์ถือเป็นทรัพยากรของการท่องเที่ยวที่กว้างขวาง นับตั้งแต่ การสานตะกร้าในอียิปต์ การเต้นแซม</p>	<p>ทรัพยากรการท่องเที่ยว :</p> <p>อยู่บนพื้นฐานของมรดกวัฒนธรรมที่มีอยู่และถูกกำหนดคุณลักษณะไว้ล่วงหน้าแล้ว เช่น ตึกสัญลักษณ์ กิจกรรมทางวัฒนธรรมที่มีชื่อเสียง อนุสรณ์สถาน อนุสาวรีย์แห่งชาติหรือมรดกโลกที่รับรองโดยยูเนสโก</p>

รูปแบบทางธุรกิจของการท่องเที่ยว เชิงสร้างสรรค์	รูปแบบทางธุรกิจของการท่องเที่ยว วัฒนธรรม
บ้ำในคิวบา เรียนการทำกีตาร์ในบัลกาเรีย จนถึง งานโลหะที่นิวยอร์ก	
ตลาดเป้าหมาย : กลุ่มขนาดเล็กหรือบุคคลที่มีความสนใจเฉพาะ	ตลาดเป้าหมาย : กลุ่มขนาดใหญ่หรือกลุ่มบุคคลที่มีความสนใจ ทางวัฒนธรรมโดยทั่วไป
ผลประโยชน์สำหรับมรดกวัฒนธรรม : การมีส่วนร่วมไม่นำไปสู่การทำลาย, ผู้มาเยือน มีความรับผิดชอบ, การสร้างสรรค์ใหม่ของมรดก วัฒนธรรม	ผลประโยชน์สำหรับมรดกวัฒนธรรม : กลุ่มนักท่องเที่ยวขนาดใหญ่ส่งผลเสียต่อสถาน ที่ตั้งของมรดกวัฒนธรรม
ความยั่งยืน : มีมากเนื่องจากการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์วาง อยู่ บนพื้นฐานของกระบวนการสร้างสรรค์ไม่ สิ้นสุด	ความยั่งยืน : มีจำกัดเนื่องจากในหลายกรณีทรัพยากร สำหรับการท่องเที่ยววัฒนธรรมไม่สามารถสร้าง ขึ้นใหม่ได้

การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ – การเปรียบเทียบด้านรูปแบบทาง
เศรษฐกิจ (ที่มา Ohridska-Olson & Ivanov : 2010)

รูปแบบประสบการณ์ของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

กิจกรรมพื้นฐาน (Basis of activity)	รูปแบบของประสบการณ์ (Type of Experience)
การเรียนรู้ (Learning)	การอบรม(Workshops)
การชิม (Testing)	ประสบการณ์(Experiences) ลงมือปฏิบัติ (Open ateliers)
การเยี่ยมชม (Seeing)	เส้นทางท่องเที่ยว(Itineraries)
การซื้อ (Buying)	ห้องแสดงภาพ(Galleries), ร้านขายของ (Shop windows)

รูปแบบของประสบการณ์ของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์มีความหลากหลายรูปแบบ เช่น ใน
กิจกรรมการเรียนรู้ (Learning) เช่น การปั้นเครื่องสังคโลก, ทอผ้า ก็สามารถใช้รูปแบบของกิจกรรมใน
การจัดการอบรมปฏิบัติการ (Workshops)

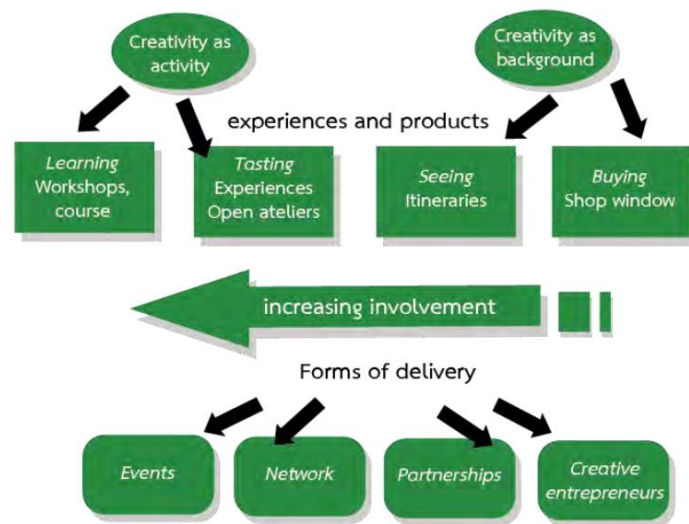
การชิม (Testing) อาหารท้องถิ่น ขนม หรือการทำเหล้าองุ่น, เหล้าพื้นบ้านก็สามารถจัดให้
นักท่องเที่ยวได้มีประสบการณ์ผ่าน การเข้าร่วมการชมไวน์/เหล้าพื้นบ้าน/ขนม พร้อมกับให้ความรู้ไป
พร้อมๆ กับการลงมือปฏิบัติ (Experience/open ateliers)

การเยี่ยมชม (Seeing) แทนที่จะเป็นการเดินทางเข้าไปชมเฉพาะจุด ก็จัดให้เป็นการเยี่ยมชม
ตามเส้นทาง เช่น เส้นทางเที่ยวสวน/เส้นทางชนบททางตอนใต้ของฝรั่งเศส

การซื้อของ (Buying) ก็สามารถปรับกิจกรรมดังกล่าวไปสู่รูปแบบประสบการณ์ของการเดินตามแกลเลอรี หรือการเยี่ยมชมตามห้างสรรพสินค้าชั้นนำ (Galleries/Shop window)

ต่อมาริชาร์ด (Richards : 2011) ได้จัดทำปรับเปลี่ยนแผนผังของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ให้ชัดเจนขึ้น โดยแสดงถึงรูปแบบของประสบการณ์และผลิตภัณฑ์ (experiences and products) อันเป็นผลจากการที่ใช้การสร้างสรรค์ในฐานะเป็นฉากหลัง(creativity as background) และในฐานะเป็นกิจกรรม (creativity as activity) ที่มีขอบเขตกว้างขวางซึ่งเรียกร้องการเข้าร่วมเพิ่มมากขึ้น (increasing involvement) นับตั้งแต่ ผลิตภัณฑ์เพื่อการซื้อขาย ไปจนถึงเส้นทางการท่องเที่ยว (Itineraries) การทดลองมีประสบการณ์ร่วม (testing) ไปจนถึงการลงมือเรียนรู้ (learning) โดยมีตัวพาหะของความคิดสร้างสรรค์ (Carriers of creativity) ใน 4 แบบ คือ ผลิตภัณฑ์ (products) กระบวนการ (processes) ผู้คน (people) และสภาพแวดล้อม(environment)

Models of creative tourism

แผนผัง วิธีการของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (ที่มาRichards : 2011)

การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในประเทศไทย

การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในประเทศไทย (Creative Tourism Thailand) เป็นผลมาจากความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ และเป็นพัฒนาการมาจากความคาดหวังที่มองเห็นว่า “การท่องเที่ยว” (Tourism) คือ เครื่องมือที่สำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ รัฐบาลไทยมีความมุ่งมั่นที่จะปรับโครงสร้างการผลิตและบริการของประเทศให้เป็นเศรษฐกิจสร้างสรรค์ โดยเน้นการผลักดันเรื่องการเพิ่มคุณค่าของสินค้าและบริการบนฐานความรู้และนวัตกรรมมาตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตั้งแต่ฉบับที่ 8 (2540-2544) จนถึงแผนพัฒนา ฉบับที่ 10 (2550-2554) (ไกรฤกษ์ : 2554) โดยที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

แห่งชาติ (สศช.) ได้จัดแบ่งอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ของไทยออกเป็น 4 สาขาหลัก 15 กลุ่ม อุตสาหกรรมย่อยโดยยึดตามกรอบขององค์การความร่วมมือเพื่อการค้าและการพัฒนา (UNCTAD) และ “การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม” ถือเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ที่ถือว่ามีศักยภาพของประเทศ (สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ : มปป.) ดังนี้

1. มรดกทางวัฒนธรรม (Heritage or Cultural Heritage)

- 1.1 งานฝีมือและหัตถกรรม (Crafts)
- 1.2 การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural & Heritage Tourism)
- 1.3 การแพทย์แผนไทย (Thai Traditional Medicine)
- 1.4 อาหารไทย (Thai Food)

2. ศิลปะ (Arts)

- 2.1 ศิลปะการแสดง (Performing Arts)
- 2.2 ทัศนศิลป์ (Visual Arts)

3. สื่อ (Media)

- 3.1 การพิมพ์และสื่อการพิมพ์ (Publishing)
- 3.2 การกระจายเสียง (Broadcasting)
- 3.3 ภาพยนตร์และวีดิทัศน์ (Film & Video)
- 3.4 ดนตรี (Music)

4. งานสร้างสรรค์ตามลักษณะงาน (Functional Creation)

- 4.1 งานออกแบบ (Design)
- 4.2 แฟชั่น (Fashion)
- 4.3 งานโฆษณา (Advertising)
- 4.4 สถาปัตยกรรม (Architecture)
- 4.5 ซอฟต์แวร์ (Software)

คุณสมบัติของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ Properties of Creative Tourism

1. ผู้ท่องเที่ยวและเจ้าของบ้านมีความผูกพันระหว่างกัน (Each engaging the other)
2. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม (Cross - cultural engagement/ Cultural experience)
3. มีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งทางวัฒนธรรมของพื้นที่ท่องเที่ยว (Spirit of place/ deep meaning/ understanding of the specific cultural of the place)
4. ประสบการณ์จากการมีส่วนร่วม (Hands - on experience)
5. มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน/ ส่งผ่าน - ส่งต่อประสบการณ์ (Exchange information/ transformation and transformative experiences)
6. เป็นผู้เข้าร่วมกิจกรรมมากกว่าเป็นผู้ชม (More participate than observe)
7. นักท่องเที่ยวมีโอกาสพัฒนาศักยภาพในการสร้างสรรค์ของตนเองและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Co - creating tourism experience)

8. ความจริงแท้ทั้งในกระบวนการการผลิตและผลิตภัณฑ์, ประสบการณ์จริง (Authentic both process and product/ genuine experience)

9. จดจำประทับใจ, เข้าใจ (Memorable/ I hear and I forget, I see and I remember, I do and I understand)

10. การท่องเที่ยวแบบจำเพาะเจาะจง (Trailer - made approach)

แนวคิดด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การท่องเที่ยวโดยชุมชน (community base sustainable tourism) คือ การท่องเที่ยวทางเลือกที่บริหารจัดการโดยชุมชนอย่างสร้างสรรค์และมีมาตรฐานก่อให้เกิดการเรียนรู้ค่านึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดี กำหนดทิศทางโดยชุมชน จัดการโดยชุมชนเพื่อชุมชน และชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของมีสิทธิในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน

นอกจากนี้การท่องเที่ยวยังสามารถเป็นเครื่องมือในการพัฒนา โดยใช้การท่องเที่ยวเป็นเงื่อนไขและสร้างโอกาสให้องค์กรชุมชนเข้ามามีบทบาทสำคัญในการวางแผนทิศทางการพัฒนาชุมชนของตนในชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชุมชนที่มีแนวโน้มว่าการท่องเที่ยวจะรุกคืบเข้าไปถึง หรือต้องการเปิดเผยชุมชนของตนให้เป็นที่รู้จักในวงกว้าง ให้มีการสร้างให้เกิดกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับการวางแผน การบริหารจัดการทรัพยากรและกระจายอำนาจการตัดสินใจโดยเน้นความสำคัญของการจัดการธรรมชาติแวดล้อมและใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนไปพร้อมกัน

หลักการของการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การท่องเที่ยวโดยชุมชน ที่ใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนมีหลักการ ดังนี้

1. ชุมชนเป็นเจ้าของ
2. ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางและตัดสินใจ
3. ส่งเสริมความภาคภูมิใจในตนเอง
4. ยกระดับคุณภาพชีวิต
5. มีความยั่งยืนทางด้านสิ่งแวดล้อม
6. คงเอกลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่น
7. ก่อให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างคนต่างวัฒนธรรม
8. เคารพในวัฒนธรรมที่แตกต่างและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์
9. เกิดผลตอบแทนที่เป็นธรรมแก่คนท้องถิ่น
10. มีการกระจายรายได้สู่สาธารณประโยชน์ของชุมชน

รูปแบบการท่องเที่ยวของ CBT

รายการนำเที่ยวมีการออกแบบเพื่อให้ผู้มาเยือนได้รับประสบการณ์ในวิถีชีวิตของคนท้องถิ่น แยกผู้มาเยือนและสมาชิกในชุมชนมีโอกาสที่จะพบและเรียนรู้ซึ่งกันและกัน การนำเที่ยวและบริการต่าง ๆ ดำเนินการโดยกลุ่มองค์กรชุมชน มีการแบ่งบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบ อาทิ

ผู้ประสานงาน, ผู้นำเที่ยวท้องถิ่นครอบครัวโฮมสเตย์ ฝ้ายอาหาร ยานพาหนะ เป็นต้น รูปแบบการท่องเที่ยว CBT มี 3 รูปแบบ ดังนี้

1. แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นโปรแกรมการท่องเที่ยวปกติของชุมชน
2. ศึกษาดูงาน เป็นการจัดการกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งมีทั้งการบรรยาย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อให้ผู้มาศึกษาดูงานได้เข้าใจและนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทหรือวัตถุประสงค์ของการศึกษาดูงาน
3. จิตอาสา เป็นกิจกรรมเพิ่มเติมสำหรับอาสาสมัครที่ต้องการทำกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน

สิ่งที่นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้จากการท่องเที่ยว CBT

ค้นหา สำรวจความงามที่เรียบง่ายของหมู่บ้านในชนบท และมีส่วนร่วมในวิถีชีวิตของคนในชุมชน

เรียนรู้ วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชนที่มีความหลากหลายแตกต่างกันในแต่ละท้องถิ่น

แลกเปลี่ยน ด้วยความอ่อนน้อม เคารพในวัฒนธรรมที่แตกต่าง

พักอาศัย ในบ้านกับครอบครัวคนท้องถิ่น รับประทานอาหารพื้นบ้าน และแลกเปลี่ยนเรื่องราวที่เปี่ยมไปด้วย รอยยิ้ม ความมีชีวิตชีวาและเสียงหัวเราะของสมาชิกในครอบครัว

เดินป่า กับคนท้องถิ่น ในเส้นทางที่สวยงามและมีความหมาย สอดแทรกเรื่องราวภูมิปัญญาท้องถิ่น ตำนานพื้นบ้านจากอดีตจวบจนปัจจุบัน

เก็บเกี่ยว ผลไม้สด สมุนไพร และผักจากสวนของครอบครัวคุณก่อนที่จะเรียนรู้สูตรอาหารและมีส่วนร่วมในการทำอาหารกับคนท้องถิ่น

ดำน้ำ ดูความงามใต้ท้องทะเลสีคราม หรือใช้ชีวิตล่องเรือไปหาปลากับชาวประมงพื้นบ้าน

เลือก เรียนรู้และกิจกรรมได้ตามความสนใจ

จุดเด่นของการท่องเที่ยวโดยชุมชน CBT

แต่ละชุมชนจะมีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น นักท่องเที่ยวจะได้สัมผัสกับความเป็นท้องถิ่นดั้งเดิมเป็นการท่องเที่ยวที่เห็นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างนักท่องเที่ยวกับชาวบ้าน นักท่องเที่ยวสามารถเห็นความสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติ

การท่องเที่ยวที่ไปเยี่ยมชุมชนมีการนำเสนอจุดขายที่เหมือน ๆ กัน กล่าวคือ ที่พักและอาหารท้องถิ่น กิจกรรมนำเที่ยวก็คล้าย ๆ กัน คล้าย ๆ กับการท่องเที่ยวโดยชุมชน แต่สิ่งที่การท่องเที่ยวโดยชุมชนแตกต่างจากการท่องเที่ยวรูปแบบอื่น คือ ระดับการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ความรู้สึกเป็นเจ้าของ และรูปธรรมที่จับต้องได้ว่าการท่องเที่ยวส่งผลประโยชน์ต่อชุมชนโดยภาพรวมอย่างไร ทั้งเรื่องการพัฒนาชุมชนและดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นักท่องเที่ยวจะได้สัมผัสถึงการต้อนรับที่อบอุ่น มีอัธยาศัยไมตรี มีโอกาสพบปะกับคนที่หลากหลายในชุมชน โดยที่ทุกคนรู้สึกว่าเป็นตนเองเป็นเจ้าของบ้านพร้อมต้อนรับแขกผู้มาเยือน ได้สัมผัสความเป็นชุมชนในการดำเนินวิถีชีวิตที่เป็นปกติ

ความรู้สึกเป็นเจ้าของการท่องเที่ยวโดยชุมชน สร้างแรงจูงใจให้สมาชิกกลุ่มท่องเที่ยว เข้ามาควบคุมผลกระทบจากการท่องเที่ยว ผู้มาเยือนสามารถรับรู้ถึงความตั้งใจจริงนั้นได้จาก “กองทุนชุมชน” ที่ตั้งขึ้นเพื่อสนับสนุนการพัฒนาชุมชน แม้ว่าสมาชิกในชุมชนอาจไม่ได้รับรายได้โดยตรงจากการท่องเที่ยว แต่ผลการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว ได้ตัดรายได้ส่วนหนึ่งเข้ากองทุนเพื่อให้ส่วนรวมได้ร่วมรับประโยชน์ รวมทั้งการมีกฎกติกาเพื่อให้นักท่องเที่ยวปฏิบัติตนที่เคารพคนท้องถิ่น และไม่ทำการใด ๆ ที่ผิดจารีตประเพณีของชุมชน ขณะที่พักในหมู่บ้าน

ประโยชน์ที่ชุมชนได้รับจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน

1. การท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT) มีส่วนสนับสนุนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติโดยชุมชน

“ความอยู่รอดของชุมชนขึ้นอยู่กับฐานทรัพยากรธรรมชาติวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของคนท้องถิ่นมีความเชื่อมโยงผูกพันกับทรัพยากร ดิน น้ำ ป่า” CBT เป็นเครื่องมือในการส่งเสริมการจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน ทั้งการสร้างภาคภูมิใจให้กับชุมชนในการเผยแพร่ภูมิปัญญาในการจัดการทรัพยากร สื่อสารปัญหาความขัดแย้งในการแย่งชิงทรัพยากรให้คนภายนอกได้รับทราบ สร้างสรรค์กิจกรรมการท่องเที่ยวให้ผู้มาเยือนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ จัดสรรรายได้จากการท่องเที่ยวสนับสนุนกิจกรรมการพัฒนาชุมชน สร้างความร่วมมือของหน่วยงานในการทำงานเป็นพันธมิตรร่วมกับชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2. การท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT) มีส่วนสนับสนุนการฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่น

“วิถีชีวิตและวัฒนธรรม เป็นสิ่งที่บอกถึงอัตลักษณ์ความเป็นชุมชน ความเข้มแข็งของชุมชน จะทำให้ชุมชนสามารถปรับตัวให้อยู่ในสังคม โดยที่ยังคงอนุรักษ์วัฒนธรรมและปรับประยุกต์ให้สอดคล้องกับยุคสมัย มีการสืบทอดสู่คนรุ่นหลังได้อย่างต่อเนื่อง” CBT เป็นเครื่องมือในการสร้างความภาคภูมิใจให้กับชาวบ้านในการนำเสนอ “ของดี” ชุมชนให้คนภายนอกได้รับรู้ ทำให้เกิดการสืบค้นถ่ายทอด และฟื้นฟูวัฒนธรรมจากรุ่นสู่รุ่น ชุมชนมีการบริหารจัดการและร่วมกันกำหนดว่าวิถีชีวิตและวัฒนธรรมอะไรบ้างที่ชุมชนพร้อมในการนำเสนอและสร้างการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน ตลอดจนมีแนวทางปฏิบัติตัวสำหรับนักท่องเที่ยวที่มีนักท่องเที่ยวสนใจแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมคนท้องถิ่น เป็นตัวกระตุ้นอีกทางหนึ่งที่ทำให้ชุมชนเกิดความภาคภูมิใจ และมีชีวิตชีวาในการนำเสนอข้อมูล สามารถสร้างการมีส่วนร่วมให้กับนักท่องเที่ยวในกิจกรรมทางวัฒนธรรมของตน สร้างความประทับใจให้แก่ผู้มาเยือน และทำให้เยาวชนคนรุ่นหลังเห็นคุณค่าของชุมชนตนเอง

3. เที่ยวโดยชุมชน (CBT) มีส่วนสนับสนุนการพัฒนาคน

“ความภาคภูมิใจในความเป็นท้องถิ่น หรือชาติพันธุ์ของตน ความร่วมมือและความสามัคคีของคนในชุมชน การมีพื้นที่ทางสังคม ได้รับการยอมรับจากคนภายนอก เป็นหัวใจสำคัญของการดำรงไว้ซึ่งความเป็นชุมชน” CBT ช่วยให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมและกำหนดบทบาทของชุมชนต่อการท่องเที่ยว มีกระบวนการในการจัดการความรู้ภายในชุมชน มีการพัฒนาทักษะและเพิ่มเติมความรู้ใหม่ให้กับสมาชิกในชุมชนในการบริหารจัดการท่องเที่ยว สร้างความมั่นใจในการพูดคุยแลกเปลี่ยนกับคนภายนอก มีความเชื่อมั่นให้คนในชุมชนในการนำเสนอ “ปัญหาและความต้องการ” กับหน่วยงานภายนอก นำเสนอประสบการณ์และความสำเร็จในการพัฒนากับคนและหน่วยงานที่มาศึกษา-ดูงาน นอกจากเป็นการพัฒนา “คนใน” แล้วยังให้การศึกษากับ “คนนอก” ด้วย

4. การท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT) มีส่วนสนับสนุนเศรษฐกิจชุมชนและคุณภาพชีวิตคนท้องถิ่น “การท่องเที่ยวเป็นการดึงคนจากภายนอกมาเรียนรู้ชุมชน แรงจูงใจที่ทำให้นักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชนคือ วิถีชีวิตที่แตกต่าง และวัฒนธรรมดั้งเดิม จุดดึงดูดคือวิถีที่เรียบง่ายและมีการดำรงชีวิตที่ผูกพันกับธรรมชาติ การท่องเที่ยวโดยชุมชนจึงเป็นรายได้เสริม ที่สามารถนำรายได้นั้นไปปรับปรุงที่อยู่อาศัย การออมทรัพย์ไว้ใช้จ่ายยามขาดแคลน เจ็บป่วย หรือเป็นทุนการศึกษาให้กับลูกหลาน โดยที่ชาวบ้านยังคงดำเนินวิถีดั้งเดิมหรือเป็นการสร้างทางเลือกเรื่องรายได้ให้กับบางครอบครัว ในการสร้างอาชีพเสริมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว สร้างงานให้กับคนในชุมชนการท่องเที่ยวโดยชุมชนยังเป็นเครื่องมือในการพัฒนาเรื่องความสะอาด และสุขอนามัย นอกจากนี้ เมื่อชุมชนเริ่มเป็นที่รู้จักก็จะมีหน่วยงานลงไปสนับสนุนเรื่องอุปโภคบริโภค” การที่การท่องเที่ยวเป็นเพียงรายได้เสริม ทำให้ชาวบ้านไม่คิดพึ่งพารายได้หลักจากการท่องเที่ยว และสามารถดำรงชีวิตได้อย่างปกติต่อเนื่องไม่ว่าจะมีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวหรือไม่

การเตรียมความพร้อมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวเป็นเสมือนงานพัฒนาชุมชนอย่างหนึ่ง เป็นสิ่งที่คุณเหมือนง่ายแต่ทำยาก ที่ว่ายากนั้นก็เพราะการท่องเที่ยวเป็นการพัฒนาที่ตอบสนองกระแสบริโภคนิยม การท่องเที่ยวทำให้ชุมชนหลุดออกจากฐานการผลิตเดิมในภาคการเกษตร สู่อุตสาหกรรมบริการ กำลังซื้อที่สูงกว่าของนักท่องเที่ยวจึงสามารถกำหนด “สินค้า” และ “บริการ” ได้ตามความต้องการ ทำให้สภาพทางสังคมและวัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยวมักถูกรบกวนจากวัฒนธรรมภายนอกที่เข้ามาพร้อมกับนักท่องเที่ยว เป็นดาบสองคมและมีความเสี่ยงอย่างยิ่งในการนำไปใช้ในการพัฒนา

อย่างไรก็ตาม ก่อนที่จะเปิดหมู่บ้านต้อนรับนักท่องเที่ยว ชุมชนควรจะต้อง “รู้ตัว” เข้าใจและตระหนักต่อการท่องเที่ยวนี้ตลอดจนการสร้างภูมิคุ้มกัน โดยการเตรียมความพร้อมชุมชน ซึ่งผู้ดำเนินการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนควรมีกระบวนการทำงาน ตามที่พจนาน สวนศรี (2546: 189-190) ได้กล่าวไว้ว่าดังนี้

ขั้นที่ 1 ให้ข้อมูลด้านการท่องเที่ยวให้ชุมชนในการพิจารณาทั้งด้านบวกและลบของการท่องเที่ยว ซึ่งในขั้นตอนนี้อาจจะมีเฉพาะผู้นำหรือกลุ่มสนใจ

ขั้นที่ 2 สร้างการมีส่วนร่วม เป็นการดึงเอาคนที่สนใจการท่องเที่ยวโดยชุมชน และกลุ่มองค์กรต่างๆ ในชุมชน เช่น กลุ่มเยาวชน กลุ่มสตรี กลุ่มออมทรัพย์ และผู้นำที่เป็นทางการและผู้นำทางธรรมชาติมาพูดคุยเรื่องผลดี-ผลเสีย อีกครั้ง เพื่อให้เขาเหล่านั้นได้ร่วมกันตัดสินใจเรื่องนี้ร่วมกัน

ขั้นที่ 3 ศึกษาชุมชนร่วมกับชาวบ้าน โดยการทำงานร่วมกับชาวบ้านเพื่อศึกษาในหัวข้อดังนี้

- การสำรวจทางกายภาพ
- ทำแผนที่รอบนอก (แสดงแหล่งทรัพยากรธรรมชาติและที่ดินทำกิน)
- แผนที่รอบในหมู่บ้าน (แสดงที่ตั้งของบ้านเรือน ทรัพยากรคนสร้างและทรัพยากรธรรมชาติ)
- ศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชน ภูมิปัญญา วัฒนธรรม ประเพณีของชุมชน

- ศึกษาความสัมพันธ์ของชุมชนกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ และทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยว
- ศึกษากลุ่มต่างๆ ในชุมชน ซึ่งผลการศึกษานี้จะทำให้เห็นศักยภาพ-ข้อจำกัดของชุมชน และปัญหาของชุมชนร่วมกัน

ขั้นที่ 4 วิเคราะห์ข้อมูลร่วมกัน ทั้งในด้านศักยภาพ-ข้อจำกัด โอกาสและความเสี่ยง ในขั้นตอนนี้จะทำให้ชุมชนได้มองเห็นได้ด้วยตนเอง และสามารถเชื่อมโยงเรื่องท่องเที่ยวกับการพัฒนาชุมชนได้ การวิเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้จะทำให้เกิดการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา และอาจพบว่าเพื่อแก้ปัญหาให้ตรงจุด อาจจะไม่จำเป็นต้องใช้เรื่องการท่องเที่ยวเลยก็เป็นได้

ขั้นที่ 5 ร่วมกันพัฒนาศักยภาพและแก้ไขจุดอ่อน อาทิ

- รวบรวมองค์ความรู้ ซึ่งแต่ละชุมชนจะแตกต่างกันออกไปมีเอกลักษณ์เฉพาะชุมชน เช่น บางชุมชนเด่นด้านการพัฒนาชุมชน บางชุมชนเด่นระบบการจัดการนิเวศที่ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้เหมาะสม เป็นต้น ซึ่งชุมชนต้องร่วมกันดึงเอกลักษณ์ ให้เห็นร่วมกันก่อนนำสู่การเผยแพร่ออกไป
- ปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวให้เหมาะสม สอดคล้อง ปลอดภัย ไม่ทำลายระบบนิเวศเดิมมากนัก เช่น การปรับทางเดินในป่าเขา เป็นต้น
- ปรับปรุงบ้านพักและความสะอาดภายในชุมชนให้เป็นมาตรฐานของชุมชน แต่ละแห่งที่ตกลงร่วมกัน โดยมีคณะกรรมการของชุมชน ตรวจสอบอย่างสม่ำเสมอ
- ฝึกอบรมบุคลากรด้านการท่องเที่ยวในชุมชน เช่น นักสื่อความหมาย การสร้างเวทีเรียนรู้กับนักท่องเที่ยว เป็นต้น ซึ่งในขั้นตอนนี้จะเห็นความสามารถของชุมชน ในการรองรับการท่องเที่ยวทั้งความพร้อมจำนวนบุคลากร และขีดความสามารถในการรองรับทั้งพื้นที่ทางธรรมชาติ และรูปแบบกิจกรรมที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน

ขั้นที่ 6 วางรูปแบบการบริหารจัดการ ในขั้นตอนนี้จะเป็นการจัดตั้งองค์กรขึ้นมาทำงาน หรืออาจใช้องค์การที่ชุมชนมีอยู่เดิมแต่เพิ่มเติมบทบาทหน้าที่ มีการกำหนดวัตถุประสงค์ให้ชัดเจน กำหนดรูปแบบของการท่องเที่ยว โปรแกรมและราคาการจัดสรรผลประโยชน์ สู่ชาวบ้านและชุมชน และมาตรการในการป้องกันผลกระทบ โดยอาจจะเป็นการสร้างกฎ-กติกา เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติทั้งชาวบ้านและนักท่องเที่ยว

ขั้นที่ 7 ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้รับรู้และช่วยให้ข้อมูลแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง

ขั้นที่ 8 ทดลองดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว ในขั้นตอนนี้อาจมีการจัดท่องเที่ยวนำร่อง เพื่อทดสอบความพร้อมของชุมชน โดยการเชิญบุคคลหรือหน่วยงานภายนอกที่มีประสบการณ์หรือเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว โดยชุมชนเข้าร่วมกิจกรรม ให้แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ เพื่อเป็นทิศทางต่อไปในอนาคต

ขั้นที่ 9 ประเมินผล ในขั้นตอนประเมินผล อาจแยกออกมาเป็น 2 ส่วน คือ การประเมินผลและสรุปบทเรียนหลังเสร็จกิจกรรมทุกครั้ง และการประเมินผลเป็นช่วงๆ ทุกๆ 3-6 เดือน เป็นต้น ซึ่งการประเมินผลจะช่วยให้เกิดการทบทวนตนเอง และแก้ไขข้อบกพร่อง

ขั้นที่ 10 พัฒนางองค์กร

- การฝึกอบรม เช่น การบริหารจัดการ การสร้างการมีส่วนร่วม การสื่อความหมาย เป็นต้น
- การศึกษาดูงาน สำหรับแกนนำองค์กรชุมชนเพื่อจัดการท่องเที่ยว เพื่อเสริมโลกทัศน์ พัฒนาทักษะการบริหาร การจัดการในชุมชนอื่นๆ ที่มีลักษณะคล้ายๆ กัน เพื่อเป็นตัวอย่างนำไปประยุกต์ หรือเป็นบทเรียนที่ชุมชนต้องพึงระวังผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นได้ และวางมาตรการป้องกันไว้แต่เริ่มแรก

กระบวนการทั้ง 10 ขั้นตอนแล้ว จะเหมือนการทำงานพัฒนาปกติตนเอง แต่สิ่งที่ยากก็คือเรื่องท่องเที่ยวเป็นเรื่องที่ชาวบ้านไม่คุ้นเคยมาก่อน และไม่มั่นใจว่าตนเองจะทำได้ แต่ละคำถามในแต่ละขั้นตอนในกระบวนการเตรียมชุมชน จะต้องเป็นการปลุกกระตมสำนึกของท้องถิ่น ให้คนท้องถิ่นอยากรู้จักตนเอง และเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง การท่องเที่ยวก็จะเกิดความชัดเจนมากขึ้นว่า เป็นการเข้ามาเพื่อให้ชุมชนได้นำเสนอตัวอย่างต่อสาธารณะ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นหัวใจสำคัญของการท่องเที่ยว นอกจากปลุกสำนึกของชุมชนแล้วยังเป็นการสร้างจิตสำนึกของนักท่องเที่ยวต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการเห็นคุณค่าทางวัฒนธรรมของชุมชนที่ได้เข้ามาเยี่ยมชม

บริบทพื้นที่ชุมชนตำบลลิดล อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐาน

ตำบลลิดลตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของจังหวัดยะลาเป็นหนึ่งใน 14 ตำบลของอำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา มีพื้นที่ทั้งตำบล 20.2 ตารางกิโลเมตร หรือ 12,512.50 ไร่ อยู่ห่างจากตัวอำเภอเมืองยะลา 14 กิโลเมตร แบ่งเขตปกครองออกเป็น 5 หมู่บ้าน คือ

- หมู่ที่ 1 บ้านลิดล	มีพื้นที่ประมาณ 2.22 ตารางกิโลเมตร หรือ 1,387 ไร่
- หมู่ที่ 2 บ้านบู	มีพื้นที่ประมาณ 1.95 ตารางกิโลเมตร หรือ 1,219 ไร่
- หมู่ที่ 3 บ้านบาตูปูเต๊ะ	มีพื้นที่ประมาณ 3.11 ตารางกิโลเมตร หรือ 1,944 ไร่
- หมู่ที่ 4 บ้านบาตัน	มีพื้นที่ประมาณ 3.07 ตารางกิโลเมตร หรือ 1,919 ไร่
- หมู่ที่ 5 บ้านตาโล๊ะ	มีพื้นที่ประมาณ 4.40 ตารางกิโลเมตร หรือ 2,750 ไร่

ลักษณะภูมิประเทศ

สภาพพื้นที่ของตำบลลิดลเป็นที่ราบและที่ราบลุ่มแต่จะมีภูเขาบางส่วนบริเวณทิศตะวันตกของตำบลในหมู่ที่ 5 เนื่องจากพื้นที่ทั้งตำบลเป็นที่ราบและที่ราบลุ่ม จึงมีการทำสวนยางพาราและทำนาเป็นส่วนใหญ่ในบริเวณทางด้านตะวันออกของตำบลและมีสภาพน้ำท่วมขังช่วงเดือน พฤศจิกายน - ธันวาคม ในหมู่ที่ 2 และ 3 มีถนนสายสำคัญตัดผ่านในแนวเหนือ - ใต้ ได้แก่ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 409 ไปเชื่อมกับทางหลวงจังหวัดหมายเลข 4065 ในตำบลเปาะเส้ง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

อุทิศ สังขรัตน์ และ ธเนศ ทวีบุรุษ (2558) ศึกษาเรื่อง การจัดการท่องเที่ยวตามอัตลักษณ์และวิถีชุมชนในเขตพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศภาคใต้ พบว่า อัตลักษณ์ชุมชนกลุ่มภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยโดดเด่นด้านภาษาพูดสำเนียงเหนือๆ อาหารส่วนใหญ่อาหารทะเล ประกอบอาชีพประมง ทำสวนและทำนา มีแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ สินค้าของที่ระลึกเน้นประเภทหัตถกรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับกลุ่มจังหวัดภาคใต้อันดามัน อัตลักษณ์ภาษาใช้ภาษาถิ่นได้ ในพื้นที่มีกลุ่มชาวไทยจีนอาศัยอยู่จำนวนมากจึงมีวัฒนธรรมที่โดดเด่นเน้นวัฒนธรรมการกิน เช่น กินเจ ส่วนใหญ่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางทะเล ประกอบอาชีพประมง ทำสวน ทำนา และบริการด้านการท่องเที่ยว และกลุ่มจังหวัดชายแดนภาคใต้ อัตลักษณ์ภาษา สำหรับผู้นับถืออิสลามใช้ภาษายาวีหรือภาษามลายูถิ่น นับถือพุทธใช้ภาษาไทยถิ่นใต้ และภาษาไทยกลาง อาหารมีทั้งอาหารทะเลและอาหารป่า อาชีพส่วนใหญ่ทำประมงและทำสวน มีหัตถกรรมและภูมิปัญญาพื้นบ้านเป็นเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น

สถาพร ถาวรธิดาสน์ (2555) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมตามวิถีชุมชนลุ่มแม่น้ำท่าจีน จังหวัดชัยนาท พบว่า วัฒนธรรมวิถีชีวิตของชุมชนลุ่มแม่น้ำท่าจีนส่วนใหญ่เป็นวิถีวัฒนธรรมชาวจีนและวิถีวัฒนธรรมชาวไทย สถานธรรมที่มีความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวในอำเภอวัดสิงห์มี 8 วัด 1 ศาลเจ้า และอำเภอหันคา มี 9 วัด ซึ่งมีศักยภาพมาก กลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่มีศักยภาพส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ จักสานเถาวัลย์แดง ผ้าบาติก ไม้แขวนเสื้อ จักสานหวายคลองคต เส้นทางท่องเที่ยววัฒนธรรมตามวิถีชุมชนและวิสาหกิจชุมชนลุ่มแม่น้ำท่าจีน จังหวัดชัยนาท สามารถจัดได้ 2 เส้นทาง คือ เส้นทางที่1 เส้นทางท่องเที่ยวอำเภอวัดสิงห์ ไหว้พระแปดวัดหนึ่งศาลเจ้าพ่อกวนอู อำเภอวัดสิงห์ วัดปากคลองมะขามเฒ่า ชมกลุ่มจักสานฝ้าย วัดสิงห์สถิต วัดพานิชวนาราม วัดโคตรมาราม ชมกลุ่มขนมไทย และธูปสมุนไพรวัดทรงเสวย วัดศรีทวาราชฎร์ วัดเขื่อนพลเทพ ชมกลุ่มน้ำพริกแม่แก้วจักรสานพลาสติก แลกกลุ่มจักสานหนองจิก วัดปทุมธาราม และกลุ่มผ้าบาติก เส้นทางที่2 เส้นทางอำเภอหันคา ไหว้พระเก้าวัดหนึ่งศาลเจ้า เยี่ยมชมวัดใหม่ศิริวัฒนาราม วัดท่ากฤษณา ชมกลุ่มจักสานเถาวัลย์แดง วัดคลองธรรม ชมกลุ่มจักสานหวาย วัดคลองเกษม วัดใหม่วงเดือน วัดคลองจันทร์ ชมกลุ่มดนตรีไทย และกลุ่มไม้แขวนเสื้อ วัดท่าโบสถ์ วัดโคกหนู และวัดท่าแก้ว

ปรัชญาพร พัฒนผล (2554) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยววัฒนธรรมแม่น้ำเพชรบุรี พบว่า ควรปรับปรุงแม่น้ำเพชรบุรีด้วยความตื่นใจไม่สะดวกต่อการสัญจร รวมถึงการปรับปรุงภูมิทัศน์การปลูกต้นไม้ให้เกิดความร่มรื่นหรือรื้อถอนอาคารสิ่งก่อสร้างต่างๆ สำหรับแหล่งท่องเที่ยวควรเตรียมความพร้อมปรับปรุงสภาพแวดล้อมภายในเพื่อรองรับการท่องเที่ยว ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวรวมถึงการประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยรูปแบบการท่องเที่ยวควรเป็นการท่องเที่ยววัฒนธรรม เนื่องจากสถานที่ท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม โดยใช้แม่น้ำเพชรบุรีเป็นเส้นทางหลักในการสัญจร แบ่งเส้นทางออกเป็น 4 จุด ได้แก่ จุดที่1 พระรามราชนิเวศน์อยู่ในพื้นที่ของมณฑลทหารบกที่ 15 จุดที่2 วัดเกาและชุมชนวัดเกา จุดที่ วัดมหาธาตุและวัดพลับพลาชัยอยู่ในเขตพื้นที่ของชุมชนพระปรางค์ และจุดที่4 อยู่ในพื้นที่ของชุมชน หน้าพระลาน

วัดพระทรงและวัดไผ่ล้อม และชุมชนวิหารใหญ่-ไตรโลก วัดใหญ่สุวรรณารามและวัดกำแพงแลง ในด้านการเตรียมความพร้อมสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการทางการท่องเที่ยว ควรจัดศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ป้ายบอกเส้นทาง เครื่องถอนเงินอัตโนมัติ ตู้โทรศัพท์สาธารณะ เป็นต้น ส่วนการขนส่งทางเรือควรเตรียมท่าจอดเทียบเรือ และทางบกควรเตรียมบริการรถสามล้อถีบ ให้บริการแก่นักท่องเที่ยว และควรเตรียมการการประชาสัมพันธ์ให้เหมาะสมกับรูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อเข้าถึงนักท่องเที่ยวได้ง่าย

ศิริจรรยา ประพตติกิจ (2553) ศึกษาเรื่อง การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอเมือง จังหวัดตราด เพื่อจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พบว่า การประเมินแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอเมือง จังหวัดตราด 12 แห่ง ดังนี้ 1)แหล่งท่องเที่ยวทางด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดี ได้แก่ วัดบุปผาราม วัดโยธานิมิต ศาลเจ้าพ่อหลักเมือง วัดไผ่ล้อม โบราณสถานจวนเรชิตังกัมปอต ย่านตลาดเก่าริมคลองบางพระ 2)แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ได้แก่ ศูนย์ศึกษาธรรมชาติป่าชายเลนบ้านเปร็ดใน น้ำตกสะพานหิน หาดลานทราย สถานีวิจัยและพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ 4 (ตราด) ล่องแก่งคลองห้วยแฉ่ง 3)แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านห้วยน้ำขาว จากการศึกษาพบว่า ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวด้านศิลปวัฒนธรรม และ ด้านธรรมชาติ อยู่ในระดับมาก โดยมีผลคะแนนเฉลี่ย 3.60 และ 3.55ตามลำดับ เมื่อศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวโดยจำแนกตามสถานที่ท่องเที่ยว พบว่า ล่องแก่งคลองห้วยแฉ่ง มีศักยภาพอยู่ในระดับมาก จากนั้นนำผลการวิจัยมาจัดเส้นทางจำนวน 4 เส้นทาง เส้นทางท่องเที่ยวที่1 ได้แก่ วัดบุปผาราม สถานีวิจัยและพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ 4 (ตราด) และล่องแก่งคลองห้วยแฉ่ง เส้นทางท่องเที่ยวที่2 ได้แก่ วัดไผ่ล้อม ศาลเจ้าพ่อหลักเมือง โบราณสถานจวนเรชิตังกัมปอต และ วัดโยธานิมิต เส้นทางท่องเที่ยวที่3 ได้แก่ หาดลานทราย สวนผลไม้บ้านห้วยน้ำขาว และศูนย์ศึกษาธรรมชาติป่าชายเลนบ้านเปร็ดใน เส้นทางท่องเที่ยวที่4 ได้แก่ วัดบุปผาราม ศาลเจ้าพ่อหลักเมือง ตลาดเก่าริมคลองบางพระ สถานีวิจัยและพัฒนา ทรัพยากรป่าชายเลนที่ 4 (ตราด) ผลการวิเคราะห์ พบว่า เส้นทางท่องเที่ยวที่ 4 มีจุดแข็งมากที่สุด โดยมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสะดวกในการเข้าถึง เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจและสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้

วิภาวรรณ ปิ่นแก้ว (2551) ศึกษาเรื่อง การศึกษาเพื่อเสนอเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี เมืองเพชรบุรีประกอบไปด้วยทรัพยากรการท่องเที่ยวที่หลากหลายทั้งทางธรรมชาติ ทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ เทศกาลและงานประเพณี รวมถึงกิจกรรม และการบริการ ทั้งนี้มีความโดดเด่นของทรัพยากรท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรม และประวัติศาสตร์มากที่สุดในการศึกษาครั้งนี้จึงได้เสนอเส้นทางเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยว 5 เส้นทาง โดยเน้นการท่องเที่ยวทางด้านประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม ได้แก่ 1) เส้นทางผลงานศิลปถิ่นช่างเมืองเพชร 2) เส้นทางเยี่ยมเยือนวัด วัง สถาปัตยกรรม และโบราณสถาน 3) เส้นทางเลาะเลียวยเที่ยวธรรมชาติ แวะชมหาดเจ้าสำราญ 4) เส้นทางนมัสการสิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่มืองเพชร 5) เส้นทางเที่ยวชมวิถีชีวิต กิจกรรม ย่านของฝากเมืองเพชร และได้เสนอแนวทางในการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการพัฒนาพื้นที่ 2) ด้านการจัดการ 3) ด้านกิจกรรมและกระบวนการเรียนรู้ และ 4) ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับ การศึกษาทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ชุมชนท่องเที่ยว ตำบลลิถล อำเภอมือง จังหวัดยะลา โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการตามหัวข้อดังนี้

- ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- การเก็บรวบรวมข้อมูล
- การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งประชากร ดังนี้
ประชากรในพื้นที่ ได้แก่ ประชาชนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่ ตำบลลิถล อำเภอมือง จังหวัดยะลา โดยรวมประชากร จำนวน 5,957 คน และกำหนดขนาดกลุ่มเป้าหมายโดยคำนวณขนาดตัวอย่างตามสูตร Taro Yamane

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

n = ขนาดกลุ่มตัวอย่าง

N = ขนาดกลุ่มประชากร

e = ขนาดของความคลาดเคลื่อนที่กำหนดว่าจะให้มีระดับ

นัยสำคัญเป็น 0.05

แทนค่าสูตร

$$n = 5,957 \div (1 + (28,732 (0.05^2)))$$

$$n = 375$$

$$n = 400$$

ดังนั้น เพื่อความเหมาะสมของข้อมูล การศึกษาในครั้งนี้ จึงกำหนดขนาดของกรุ่มตัวอย่าง คือ 400 ชุด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

1. แบบสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวและสภาพพื้นที่วิจัย จากการสำรวจภาคสนามโดยการสังเกต และสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน ซึ่งเครื่องมือเป็นการสำรวจและตรวจสอบทรัพยากรการท่องเที่ยว

ทั้งด้านทรัพยากรทางธรรมชาติ วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ เทศกาล งานประเพณี กิจกรรม งานศิลปะ ศิลปวัฒนธรรม การละเล่นพื้นบ้าน การแสดงดนตรีท้องถิ่น วิถีชีวิต วิธีการทำมาหากินของคนในท้องถิ่น สินค้าของที่ระลึก และการบริการด้านการท่องเที่ยว

2. แบบประเมินทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนท่องเที่ยว ตำบลลิดล อำเภอเมือง จังหวัดยะลา สำหรับประชาชนท้องถิ่น โดยแบ่งออกเป็น 5 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ศาสนา การศึกษา อาชีพ รายได้ และสถานภาพ

ตอนที่ 2 ลักษณะทั่วไปของชุมชนตำบลลิดล

ตอนที่ 3 การประเมินทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

ตอนที่ 4 การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน อุปสรรค และโอกาส ของชุมชนตำบลลิดล อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

ตอนที่ 5 ความคิดเห็นของชุมชนต่อการเตรียมความพร้อมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยว

ตอนที่ 6 ข้อเสนอแนะ แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน ตำบลลิดล อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลครอบคลุมความมุ่งหมายของการวิจัย ดังนี้

1. การศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ผู้วิจัยได้ค้นคว้าข้อมูลทางเอกสาร ตำรา บทความ วารสาร รายงานการวิจัย จุลสารการท่องเที่ยว ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยว นโยบายการทำงานของรัฐบาล หนังสือพิมพ์ และข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตที่เกี่ยวข้อง เพื่อได้ข้อมูลเบื้องต้นที่จะนำไปใช้ในภาคสนามและวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลอื่นๆ สามารถเข้าใจข้อมูลพื้นฐานของชุมชนท่องเที่ยวในพื้นที่มากขึ้น

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ ซึ่งได้จากการสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยว และสภาพพื้นที่ การสอบถามประชาชนในท้องถิ่น และการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลนำมาวิเคราะห์และประมวลผล ดังนี้

1. ข้อมูลจากการสำรวจ สัมภาษณ์ในการลงพื้นที่สำรวจทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวของชุมชนท่องเที่ยว ตำบลลิดล อำเภอเมือง จังหวัดยะลา แล้วนำมาสรุปตามประเด็นเนื้อหาวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

2. ข้อมูลจากผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้วิธีการบรรยายและใช้สถิติพรรณนา ดังนี้

2.1 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งประกอบด้วย เพศ อายุ ศาสนา การศึกษา อาชีพ รายได้ และสถานภาพ โดยใช้วิธีการแจกแจงความถี่ และค่าร้อยละ

2.2 วิเคราะห์ข้อมูลลักษณะทั่วไปชุมชนท่องเที่ยว ซึ่งประกอบด้วย อาณาบริเวณ สิ่งโดดเด่นหรือน่าสนใจของชุมชน ลักษณะเด่นของชุมชน การบริหารจัดการของชุมชนด้านความปลอดภัย ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ด้านสภาพแวดล้อม และด้านมูลค่าเพิ่ม โดยใช้วิธีการแจกแจงความถี่ และค่าร้อยละ

2.3 ข้อมูลการประเมินทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ด้านมรดกทางวัฒนธรรม ด้านวิถีชีวิต ด้านศิลปะ ด้านสินค้าที่ตอบสนองความต้องการที่แตกต่าง วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับความคิดเห็น โดยวิธีการบรรยาย และใช้สถิติพรรณนา ด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2.4 ข้อมูลการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน อุปสรรค และโอกาส ของชุมชน ตำบลลิถล อำเภอมือง จังหวัดยะลา วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับความคิดเห็น โดยวิธีการบรรยาย และใช้สถิติพรรณนา ด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2.5 ข้อมูลความคิดเห็นของชุมชนต่อการเตรียมความพร้อมในด้านการพัฒนาการท่องเที่ยว วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับความคิดเห็น โดยวิธีการบรรยาย และใช้สถิติพรรณนา ด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

การกำหนดเกณฑ์ประเมิน ระดับค่าคะแนน ใช้วิธีการแบ่งคะแนนเป็น 5 ระดับ แปลความหมายคะแนน ดังนี้

ช่วงคะแนน	4.21 – 5.00	ระดับความคิดเห็น	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
ช่วงคะแนน	3.41 – 4.20	ระดับความคิดเห็น	เห็นด้วย
ช่วงคะแนน	2.61 – 3.40	ระดับความคิดเห็น	ไม่แน่ใจ
ช่วงคะแนน	1.81 – 2.60	ระดับความคิดเห็น	ไม่เห็นด้วย
ช่วงคะแนน	1.00 – 1.80	ระดับความคิดเห็น	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

2.6 วิเคราะห์ข้อมูลการเสนอแนะข้อเสนอแนะ แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน ตำบลลิถล อำเภอมือง จังหวัดยะลาโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา

บทที่ 4 ผลการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับ การศึกษาทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ชุมชนท่องเที่ยว ตำบลลิถล อำเภอมือง จังหวัดยะลา มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อศึกษาทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ชุมชนท่องเที่ยวอำเภอมือง จังหวัดยะลา โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มประชาชนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่ ตำบลลิถล อำเภอมือง จังหวัดยะลา จำนวน 400 คน ผลการศึกษานำเสนอได้ดังนี้

ผลการวิจัย 1 ผลการวิจัยข้อมูลทั่วไปและความเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามจากประชาชนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่ ตำบลลิถล อำเภอมือง

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

	ลักษณะส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. เพศ	ชาย	164	41.00
	หญิง	236	59.00
	รวม	400	100.00
2. อายุ	18-23 ปี	47	11.80
	24-35 ปี	104	26.00
	36-55 ปี	197	49.30
	56-70 ปี	49	12.30
	71 ปีขึ้นไป	3	0.80
	รวม	400	100.00
3. ศาสนา	พุทธ	12	3.00
	อิสลาม	388	97.00
	รวม	400	100.00
4. การศึกษา	ต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย	128	32.00
	มัธยมศึกษาตอนปลาย / ปวช.	173	43.30
	ปวส. / อนุปริญญา	53	13.30
	ปริญญาตรี	43	10.80
	ปริญญาโท	3	0.80
	รวม	400	100.00

	ลักษณะส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
5. อาชีพ			
	รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	29	7.30
	พนักงาน/ลูกจ้างเอกชน	35	8.80
	ค้าขาย/ประกอบธุรกิจส่วนตัว	34	8.50
	เกษตรกร	125	31.30
	นักเรียน/นักศึกษา	40	10.00
	รับจ้างทั่วไป	125	31.30
	อื่น ๆ	12	3.00
	รวม	400	100.00
6. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน			
	ต่ำกว่า 5,000 บาท	88	22.00
	5,001-10,000 บาท	212	53.00
	10,001-15,000 บาท	51	12.80
	15,001-30,000 บาท	30	7.50
	30,001-50,000 บาท	17	4.30
	มากกว่า 50,001 บาท	2	0.50
	รวม	400	100.00
7. สถานภาพ			
	โสด	84	21.00
	สมรส	311	77.80
	หย่าร้าง	5	1.30
	รวม	400	100.00

จากตารางที่ 1 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงร้อยละ 59 มีช่วงอายุอยู่ระหว่าง 36 - 55 ปี ร้อยละ 49.30 นับถือศาสนาอิสลาม ร้อยละ 97.00 ระดับการศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย / ปวช. ร้อยละ 43.30 อาชีพ เกษตรกร และ รับจ้างทั่วไป จำนวนเท่ากัน ร้อยละ 31.30 รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 5,001 - 10,000 บาท ร้อยละ 53.00 สถานภาพสมรส ร้อยละ 77.80

ผลการวิจัย 2 ลักษณะทั่วไปชุมชนตำบลลิดล

ตารางที่ 2 อาณาบริเวณใกล้เคียงหรืออยู่ติดกับชุมชนตำบลลิดล

บริเวณใกล้เคียงหรืออยู่ติดกับชุมชนตำบลลิดล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ป่า	397	99.30
ทั้งป่า และแม่น้ำ/ทะเล	2	0.50
แหล่งโบราณ/ โบราณคดี	1	0.30
รวม	400	100.00

จากตารางที่ 2 พบว่าอาณาบริเวณใกล้เคียงหรืออยู่ติดกับชุมชนตำบลลิดลคือป่า มากที่สุดเป็นอันดับ 1 ร้อยละ 99.30 รองลงมาอันดับ 2 ป่าไม้ และแม่น้ำ/ทะเล ร้อยละ 0.50 และอันดับ 3 แหล่งโบราณ/โบราณคดี ร้อยละ 0.30

ตารางที่ 3 สิ่งโดดเด่นหรือสิ่งที่น่าสนใจของชุมชน

สิ่งโดดเด่นหรือสิ่งที่น่าสนใจของชุมชน	จำนวน	ร้อยละ
ทะเลหมอก	329	82.30
ความอุดมสมบูรณ์ของพืชพรรณ สัตว์ป่า	30	7.50
สภาพภูมิทัศน์/ทิวทัศน์ที่สวยงาม	30	7.50
ถ้ำ	9	2.30
น้ำตก/ ลำห้วย/ลำน้ำ	2	0.50
รวม	400	100.00

ตารางที่ 3 สิ่งโดดเด่นหรือสิ่งที่น่าสนใจของชุมชน ทะเลหมอกเป็นอันดับ 1 ร้อยละ 82.30 รองลงมาอันดับ 2 ความอุดมสมบูรณ์ของพืชพรรณ สัตว์ป่า และ สภาพภูมิทัศน์หรือทิวทัศน์ที่สวยงาม จำนวนเท่ากันร้อยละ 7.50 และอันดับ 3 ถ้ำ ร้อยละ 2.30

ตารางที่ 4 ลักษณะเด่นของชุมชน

ลักษณะเด่นของชุมชน	จำนวน	ร้อยละ
ทิวทัศน์/ภูมิทัศน์โดยรอบที่สวยงามหรือน่าสนใจ	388	83.60
งานประเพณีสำคัญที่น่าสนใจ	29	6.30
งานหัตถกรรมที่มาจากภูมิปัญญาท้องถิ่น	24	5.20
อาหารหรือเครื่องดื่มประจำถิ่น	19	4.10
ศาสนสถานหรือแหล่งประวัติศาสตร์/โบราณคดี	4	0.90
รวม	464	100.00

จากตารางที่ 4 ลักษณะเด่นของชุมชน คือทิวทัศน์หรือภูมิทัศน์โดยรอบสวยงามหรือน่าสนใจ อันดับ 1 ร้อยละ 83.60 รองลงมา งานประเพณีสำคัญที่น่าสนใจ ร้อยละ 6.30 และอันดับ 3 คืองานหัตถกรรมที่มาจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ร้อยละ 5.20

ตารางที่ 5 แสดงลักษณะเด่นของชุมชนด้านทิวทัศน์หรือภูมิทัศน์โดยรอบสวยงามหรือน่าสนใจ

ลักษณะเด่นของชุมชนด้านทิวทัศน์หรือภูมิทัศน์โดยรอบสวยงามหรือน่าสนใจ	จำนวน	ร้อยละ
เขาโต๊ะสาเหะห์	353	88.30
ทะเลหมอก	35	8.80
มีภูเขาล้อมรอบ	9	2.30
ทะเลหมอก เขาโต๊ะสาเหะห์	3	0.80
รวม	400	100.00

จากตารางที่ 5 แสดงลักษณะเด่นของชุมชนด้านทิวทัศน์หรือภูมิทัศน์โดยรอบสวยงามหรือน่าสนใจ คือ เขาโต๊ะสาเหะห์ อันดับ 1 ร้อยละ 88.30 รองลงมาอันดับ 2 คือทะเลหมอก ร้อยละ 8.80

ตารางที่ 6 ลักษณะด้านความปลอดภัย

ด้านความปลอดภัย	จำนวน	ร้อยละ
มีการจัดเวรยาม	350	42.20
มีการสื่อสารกับเจ้าหน้าที่เมื่อเกิดเหตุ	211	25.50
มีความพร้อมด้านการปฐมพยาบาลเบื้องต้น	126	15.20
มีข้อเสนอแนะตักเตือนด้านความปลอดภัย	91	11.00
มีการดูแลและซ่อมแซมที่พักอาศัยให้ปลอดภัย	51	6.20
รวม	829	100.00

จากตารางที่ 6 แสดงลักษณะด้านความปลอดภัย มีการจัดเวรยาม มากเป็นอันดับ 1 ร้อยละ 42.20 รองลงมาอันดับ 2 คือ การสื่อสารกับเจ้าหน้าที่เมื่อเกิดเหตุ ร้อยละ 25.50 และอันดับ 3 มีความพร้อมด้านการปฐมพยาบาลเบื้องต้น ร้อยละ 15.20

ตารางที่ 7 ด้านการจัดการ

ด้านการจัดการ	จำนวน	ร้อยละ
มีรายละเอียดค่าธรรมเนียมและบริการต่าง ๆ	274	17.10
มีผู้นำเที่ยวหรือมัคคุเทศก์ท้องถิ่น	273	17.00
มีการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน	217	13.50
มีการกำหนดข้อปฏิบัติสำหรับนักท่องเที่ยว	215	13.40

ด้านการจัดการ	จำนวน	ร้อยละ
มีความพร้อมในการสื่อสารกับนักท่องเที่ยว	116	7.20
มีการอบรมเรื่องการท่องเที่ยว	110	6.90
มีป้ายแสดงรายละเอียดต่าง ๆ	103	6.40
มีการระมัดระวังและป้องกันผลกระทบต่ออาชีพดั้งเดิมของชุมชน	88	5.50
ชุมชนไม่หวังจะสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวอย่างเดียว	82	5.10
มีประชาชนชาวบ้าน หรือ ศูนย์การเรียนรู้	69	4.30
มีระบบการจองและลงทะเบียน	34	2.10
มีข้อมูลกิจกรรมท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวเลือก	23	1.40
รวม	1604	100.00

จากตารางที่ 7 พบว่าด้านการจัดการ ชุมชนมีรายละเอียดค่าธรรมเนียมและบริการต่าง ๆ เป็นอันดับ 1 ร้อยละ 17.10 รองลงมา ด้านมีผู้นำเที่ยวหรือมัคคุเทศก์ท้องถิ่น เป็นอันดับ 2 ร้อยละ 17.00 และด้าน การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เป็นอันดับ 3 ร้อยละ 13.50

ตารางที่ 8 ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว

ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว	จำนวน	ร้อยละ
มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม	367	55.80
มีกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันระหว่างนักท่องเที่ยวกับเจ้าของบ้าน	160	24.30
มีการเชื่อมโยงกิจกรรมการท่องเที่ยวกับกิจกรรมในชุมชน	90	13.70
มีกิจกรรมต้อนรับตามประเพณีของท้องถิ่น	25	3.80
มีกิจกรรมฝึกหัดศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน	14	2.10
มีกิจกรรมบันเทิง	2	0.30
รวม	658	100.00

จากตารางที่ 8 พบว่าด้านกิจกรรมท่องเที่ยวของชุมชนอันดับ 1 คือ มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ร้อยละ 55.80 รองลงมาคือมีกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันระหว่างนักท่องเที่ยวกับเจ้าของบ้าน ร้อยละ 24.30 และ มีการเชื่อมโยงกิจกรรมการท่องเที่ยวกับกิจกรรมชุมชน ร้อยละ 13.70

ตารางที่ 9 ด้านสิ่งแวดล้อม

สิ่งแวดล้อม	จำนวน	ร้อยละ
มีการดูแลรักษาสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวและชุมชนอยู่เสมอ	311	61.10
มีการคงสภาพเดิมของวัฒนธรรม และประเพณีชุมชน	164	32.20
มีสถานพยาบาล ไปรษณีย์ ธนาคาร	34	6.70

สิ่งแวดล้อม	จำนวน	ร้อยละ
รวม	509	100.00

จากตารางที่ 9 พบว่า ด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชน อันดับ 1 มีการดูแลรักษา สภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวและชุมชนอยู่เสมอ ร้อยละ 61.10 รองลงมา อันดับ 2 มีการคงสภาพเดิมของวัฒนธรรม และประเพณีชุมชน ร้อยละ 32.20 และ อันดับ 3 มีสถานพยาบาล ไปรษณีย์ ธนาคาร ร้อยละ 6.70

ตารางที่ 10 ด้านมูลค่าเพิ่ม

ด้านมูลค่าเพิ่ม	จำนวน	ร้อยละ
มีการผลิตสินค้าโดยชุมชนและใช้วัตถุดิบในท้องถิ่น	301	37.60
มีร้านขายของที่ระลึก	162	20.30
ให้บริการข้อมูลการท่องเที่ยว	154	19.30
มีการเผยแพร่วัฒนธรรมของชุมชน	132	16.50
มีการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรด้านการท่องเที่ยว	51	6.40
รวม	800	100.00

จากตารางที่ 10 พบว่าด้านมูลค่าเพิ่มของชุมชน อันดับ 1 มีการผลิตสินค้าโดยชุมชนและใช้วัตถุดิบในท้องถิ่น ร้อยละ 37.60 รองลงมาอันดับ 2 คือมีร้านขายของที่ระลึก ร้อยละ 20.30 และ อันดับ 3 ให้บริการข้อมูลการท่องเที่ยว ร้อยละ 19.30

ผลการวิจัย 3 แบบประเมินทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

ตารางที่ 11 การประเมินทรัพยากรทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ด้านมรดกทางวัฒนธรรม

ด้านมรดกทางวัฒนธรรม (Cultural Heritage)	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. มีทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่เป็นลักษณะเด่นของท้องถิ่น	3.94	0.698	มาก
2. มีจุดเด่นด้านวัฒนธรรม เช่นประวัติศาสตร์ โบราณคดี	3.65	0.825	มาก
3. มีการแสดงออกวัฒนธรรมแบบดั้งเดิม เช่น เทศกาล งานประเพณี การแต่งกายที่เป็นลักษณะเด่นเฉพาะถิ่น	3.77	0.761	มาก
4. มีการฟื้นฟู/บำรุงรักษา วัฒนธรรม/โบราณสถาน/โบราณวัตถุ/พิพิธภัณฑ์อย่างต่อเนื่อง	3.48	0.861	มาก
5. มีการรวบรวมความรู้ด้านวัฒนธรรมอย่างเป็นระบบ	3.40	0.820	ปานกลาง
6. มีการถ่ายทอดความรู้เรื่องราววัฒนธรรมให้กับเยาวชน	3.74	0.880	มาก

ด้านมรดกทางวัฒนธรรม (Cultural Heritage)	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
7. สมาชิกในชุมชนให้ความสำคัญและคุณค่าของวัฒนธรรมท้องถิ่น	3.86	0.852	มาก
8. ลักษณะวัฒนธรรมเอื้อต่อการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แก่นักท่องเที่ยวได้	3.82	0.803	มาก
รวม	3.7066	0.60299	มาก

จากตารางที่ 11 การประเมินทรัพยากรทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ด้านมรดกทางวัฒนธรรม พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามประเมิน ภาพรวมด้านมรดกทางวัฒนธรรมมีค่าเฉลี่ย 3.7066 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.60299 มีค่าระดับความคิดเห็นมาก โดยมีทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่เป็นลักษณะเด่นของท้องถิ่นเป็นอันดับ 1 ค่าเฉลี่ย 3.94 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.698 มีค่าระดับความคิดเห็น มาก รองลงมาคือ มีการแสดงออกวัฒนธรรมแบบดั้งเดิม เช่น เทศกาล งานประเพณี การแต่งกายที่เป็นลักษณะเด่นเฉพาะถิ่น เป็นอันดับ 2 ค่าเฉลี่ย 3.77 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.761 ระดับความคิดเห็น มาก และ มีการถ่ายทอดความรู้เรื่องราววัฒนธรรมให้กับเยาวชน เป็นอันดับ 3 มีค่าเฉลี่ย 3.74 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.880 ระดับความคิดเห็น มาก

ตารางที่ 12 การประเมินทรัพยากรทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ด้านวิถีชีวิต

ด้านวิถีชีวิต (Lifestyles)	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. มีลักษณะเด่นวิถีชีวิตของสังคมชนบท เช่น การเลี้ยงเป็ด เลี้ยงโค กระบือ การทำนา การทำสวนยาง การทอผ้า หัตถกรรม จักสาน เป็นต้น	4.42	0.703	มากที่สุด
2. มีการส่งเสริมประชาชนชาวบ้านและครูภูมิปัญญาให้มีบทบาทในการถ่ายทอดความรู้ และการอนุรักษ์สืบสาน	4.02	0.956	มาก
3. มีการฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่น วิถีชีวิตชุมชนอย่างต่อเนื่อง	3.82	0.781	มาก
4. มีการรวบรวมความรู้ด้านวิถีชีวิตอย่างเป็นระบบ	3.67	0.801	มาก
5. มีการถ่ายทอดความรู้ด้านวิถีชีวิตให้กับเยาวชน	3.94	0.944	มาก
6. สมาชิกในชุมชนให้ความสำคัญและคุณค่าของชีวิต	3.98	0.964	มาก
7. รูปแบบวิถีชีวิตเอื้อต่อการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แก่นักท่องเที่ยวได้	3.77	0.932	มาก
รวม	3.9522	0.67952	มาก

จากตารางที่ 12 การประเมินทรัพยากรทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ด้านวิถีชีวิต พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามประเมิน ภาพรวมด้านวิถีชีวิต มีค่าเฉลี่ย 3.9522 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.67952 ระดับความคิดเห็น มาก โดยมีลักษณะเด่นวิถีชีวิตของสังคมชนบท เช่น การเลี้ยงเป็ด เลี้ยง

โค กระบือ การทำนา การทำสวนยาง การทอผ้า หัตถกรรม จักสาน เป็นอันดับ 1 มีค่าเฉลี่ย 4.42 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.703 ระดับความคิดเห็น มากที่สุด รองลงมา คือมีการส่งเสริมปราชญ์ชาวบ้าน และครูภูมิปัญญาให้มีบทบาทในการถ่ายทอดความรู้ และการอนุรักษ์สืบสาน เป็นอันดับ 2 ค่าเฉลี่ย 4.02 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.956 ระดับความคิดเห็น มาก และสมาชิกในชุมชนให้ความสำคัญและคุณค่าของชีวิต เป็นอันดับ 3 ค่าเฉลี่ย 3.98 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.964ระดับความคิดเห็น มาก

ตารางที่ 13 การประเมินทรัพยากรทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ด้านศิลปะ

ด้านศิลปะ (Arts)	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. มีทรัพยากรทางศิลปวัฒนธรรมที่เป็นลักษณะเด่นของท้องถิ่น เช่นศิลปะพื้นฐาน การละเล่นพื้นบ้าน การแสดงพื้นเมือง	4.05	0.921	มาก
2. มีการแสดงศิลปะแบบดั้งเดิมที่คนในชุมชนร่วมกันดำเนินการ	3.69	0.911	มาก
3. มีการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง	3.61	0.797	มาก
4. มีการรวบรวมความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมอย่างเป็นระบบ	3.62	0.769	มาก
5. มีการถ่ายทอดความรู้เรื่องราวศิลปวัฒนธรรมให้กับเยาวชน	3.89	0.932	มาก
6. สมาชิกในชุมชนให้ความสำคัญและเห็นคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น	3.95	0.887	มาก
7. ลักษณะศิลปวัฒนธรรมเอื้อต่อการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แก่นักท่องเที่ยวได้	3.65	0.854	มาก
รวม	3.7848	0.68472	มาก

จากตารางที่ 13 การประเมินทรัพยากรทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ด้านศิลปะ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามประเมิน ภาพรวมด้านศิลปะค่าเฉลี่ย 3.7848 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.68472 ระดับความคิดเห็น มาก โดยมี ด้าน ทรัพยากรทางศิลปวัฒนธรรมที่เป็นลักษณะเด่นของท้องถิ่น เช่น ศิลปะพื้นฐาน การละเล่นพื้นบ้าน การแสดงพื้นเมืองเป็นอันดับ 1 ค่าเฉลี่ย 4.05 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.921 ระดับความคิดเห็น มาก รองลงมา คือสมาชิกในชุมชนให้ความสำคัญและเห็นคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นอันดับ 2 ค่าเฉลี่ย 3.95 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.887 ระดับความคิดเห็น มาก และ มีการถ่ายทอดความรู้เรื่องราวศิลปวัฒนธรรมให้กับเยาวชน เป็นอันดับ 3 ค่าเฉลี่ย 3.89 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.932 ระดับความคิดเห็น มาก

ตารางที่ 14 การประเมินทรัพยากรทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ด้านสินค้าที่ตอบสนองความต้องการที่แตกต่าง

ด้านสินค้าที่ตอบสนองความต้องการที่แตกต่าง (Functional Creation)	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. สินค้าและบริการมีความเป็นลักษณะเด่นท้องถิ่น	3.86	0.901	มาก
2. จุดเด่นของสินค้าและบริการมีตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีความต้องการแตกต่างกัน เช่น เรียนทำอาหาร ชมหมู่บ้าน ศิลปะป้องกันตัว	4.01	1.009	มาก
3. มีกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันและมีส่วนร่วมลงมือปฏิบัติ	3.99	0.904	มาก
4. มีกิจกรรมที่สามารถพัฒนาความคิดสร้างสรรค์	3.71	0.790	มาก
5. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินกิจกรรม	4.01	0.868	มาก
6. กิจกรรมการท่องเที่ยวสร้างความผูกพันระหว่างเจ้าบ้านและนักท่องเที่ยว	3.85	0.866	มาก
7. มีการถ่ายทอดความรู้ด้านสินค้าและบริการให้กับเยาวชน	3.89	0.906	มาก
8. สมาชิกในชุมชนให้ความสำคัญกับสินค้าและบริการที่มีความเป็นลักษณะเด่นท้องถิ่น	3.88	0.863	มาก
9. กิจกรรมการบริการเอื้อให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แก่นักท่องเที่ยวได้	3.83	0.819	มาก
รวม	3.8933	0.72186	มาก

จากตารางที่ 14 การประเมินทรัพยากรทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ด้านสินค้าที่ตอบสนองความต้องการที่แตกต่าง พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามประเมิน ภาพรวมด้านสินค้าที่ตอบสนองความต้องการที่แตกต่าง ค่าเฉลี่ย 3.8933 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.72186 ระดับความคิดเห็น มาก โดยมี การมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินกิจกรรม เป็นอันดับ 1 ค่าเฉลี่ย 4.01 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.868 ระดับความคิดเห็น มาก รองลงมาคือจุดเด่นของสินค้าและบริการมีตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีความต้องการแตกต่างกัน เป็นอันดับ 2 ค่าเฉลี่ย 4.01 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.009 ระดับความคิดเห็น มาก และ มีกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันและมีส่วนร่วมลงมือปฏิบัติ เป็นอันดับ 3 ค่าเฉลี่ย 3.99 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.904 ระดับความคิดเห็น มาก

ผลการวิจัย 4 การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน อุปสรรค และโอกาส ของชุมชนตำบลลิดล อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

ตารางที่ 15 วิเคราะห์จุดแข็งของชุมชนตำบลลิดล อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

จุดแข็ง	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. พื้นที่ตำบลลิดลเป็นพื้นที่ราบลุ่ม เหมาะแก่การทำการเกษตร และมีแหล่งน้ำขนาดใหญ่หลายแห่งจากการขุดเหมืองแร่	4.14	0.845	มาก
2. ศักยภาพด้านพื้นที่รองรับการผลิตด้านการเกษตร ปศุสัตว์ เช่น พื้นที่ปลูกข้าว พืชสวน พืชไร่ การเลี้ยงเป็ด เลี้ยงไก่ เป็นต้น	4.07	0.907	มาก
3. เสน่ห์ที่โดดเด่นของชุมชนคือความเป็นมิตร อ่อนน้อม ยิ้มแย้มแจ่มใส และมีหัวใจการบริการ	4.06	0.848	มาก
4. มีทุนทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย มีความเป็นลักษณะเด่นท้องถิ่น	3.78	0.686	มาก
5. ชุมชนยังคงรักษาวิถีชีวิตชุมชนแบบดั้งเดิมเอื้อต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	3.77	0.658	มาก
6. ลักษณะวัฒนธรรมประเพณีเป็นเอกลักษณ์ต้นทุนสำคัญของการท่องเที่ยว	3.73	0.759	มาก
7. มีเส้นทางคมนาคมเชื่อมโยงสามารถรองรับการเดินทางท่องเที่ยว	3.67	0.793	มาก

จากตารางที่ 15 วิเคราะห์จุดแข็งของชุมชนตำบลลิดล อำเภอเมือง จังหวัดยะลา พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามให้ความเห็นว่าจุดแข็งของชุมชนคือ พื้นที่ตำบลลิดลเป็นพื้นที่ราบลุ่ม เหมาะแก่การทำการเกษตร และมีแหล่งน้ำขนาดใหญ่หลายแห่งจากการขุดเหมืองแร่ ค่าเฉลี่ย 4.14 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.845 ระดับความคิดเห็น มาก รองลงมาคือ ศักยภาพด้านพื้นที่รองรับการผลิตด้านการเกษตร ปศุสัตว์ เป็นอันดับ 2 ค่าเฉลี่ย 4.07 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.907 ระดับความคิดเห็น มาก และเสน่ห์ที่โดดเด่นของชุมชนคือความเป็นมิตร อ่อนน้อม ยิ้มแย้มแจ่มใส และมีหัวใจการบริการ เป็นอันดับ 3 ค่าเฉลี่ย 4.06 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.848ระดับความคิดเห็น มาก

ตารางที่ 16 วิเคราะห์จุดอ่อนของชุมชนตำบลลิดล อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

จุดอ่อน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. สิ่งอำนวยความสะดวก ป้ายบอกทาง และป้ายสื่อความหมาย ไม่มีมาตรฐาน	2.84	0.920	ปานกลาง
2. สถานที่ท่องเที่ยวไม่มีความหลากหลาย ดึงดูดใจ	2.82	0.933	ปานกลาง
3. ปัญหาสังคมในพื้นที่มีแนวโน้มสูงขึ้น เช่น ยาเสพติด การตั้งครุภักก่อนวัยอันควร	2.80	0.998	ปานกลาง
4. ขาดการดูแลทำให้เกิดความเสื่อมโทรมพื้นที่ภายในชุมชน	2.76	0.946	ปานกลาง

จุดอ่อน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
5. ปัญหาการขาดแคลนน้ำในช่วงฤดูแล้ง ส่งผลให้การทำการเกษตรไม่สามารถมีผลผลิตได้เต็มที่เท่าที่ควรจะเป็น	2.69	1.047	ปานกลาง
6. ขาดการประชาสัมพันธ์ สร้างความรู้และเข้าใจของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์	2.64	1.237	ปานกลาง
7. ขาดการสร้างสรรค์สินค้าและบริการที่เพิ่มมูลค่าด้านการท่องเที่ยว	2.61	1.160	ปานกลาง
8. บุคลากรในพื้นที่ไม่มีความรู้ ความเข้าใจด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์	2.49	1.222	น้อย

จากตารางที่ 16 วิเคราะห์จุดอ่อนพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความเห็นว่าจุดอ่อนของตำบลลิดลคือ สิ่งอำนวยความสะดวก ป้ายบอกทาง และป้ายสื่อความหมาย ไม่มีมาตรฐาน เป็นอันดับ 1 ค่าเฉลี่ย 2.84 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.920 ระดับความคิดเห็น ปานกลาง รองลงมาคือ สถานที่ท่องเที่ยวไม่มีความหลากหลาย ดึงดูดใจ เป็นอันดับ 2 ค่าเฉลี่ย 2.82 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.933 ระดับความคิดเห็น ปานกลาง และ ปัญหาสังคมในพื้นที่มีแนวโน้มสูงขึ้น เช่น ยาเสพติด การตั้งครุฑก่อนวัยอันควร เป็นอันดับ 3 ค่าเฉลี่ย 2.80 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.998 ระดับความคิดเห็น ปานกลาง

ตารางที่ 17 วิเคราะห์โอกาสของชุมชนตำบลลิดล อำเภอ จังหวัดยะลา

โอกาส	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. รัฐบาลมีนโยบายสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ชัดเจนและสามารถนำมาเป็นแนวทางในการส่งเสริมจุดแข็งและปรับปรุงจุดอ่อนของชุมชนได้เป็นอย่างดี	3.85	0.723	มาก
2. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยส่งเสริมและรณรงค์ "การท่องเที่ยววิถีไทย"	3.82	0.745	มาก
3. แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์มีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง	3.69	0.672	มาก
4. การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ระบบอิเล็กทรอนิกส์ ทำให้เข้าถึงกลุ่มนักท่องเที่ยวได้ดียิ่งขึ้น	3.69	0.694	มาก
5. กระแสความนิยมท่องเที่ยวทางเลือกการขยายตัวของตลาดการท่องเที่ยวเฉพาะทาง เช่น การท่องเที่ยววิถีชีวิตชุมชน	3.68	0.688	มาก

จากตารางที่ 17 วิเคราะห์โอกาสของชุมชนตำบลลิดล อำเภอ จังหวัดยะลา พบว่าผู้ตอบแบบสอบถาม ให้ความเห็นว่าโอกาสของชุมชนตำบลลิดลคือ รัฐบาลมีนโยบายสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ชัดเจนและสามารถนำมาเป็นแนวทางในการส่งเสริมจุดแข็งและปรับปรุงจุดอ่อนของชุมชนได้เป็นอย่างดี เป็นอันดับ 1 ค่าเฉลี่ย 3.85ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.723 ระดับ

ความคิดเห็น มาก รองลงมาคือ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยส่งเสริมและรณรงค์ "การท่องเที่ยววิถีไทย" เป็นอันดับ 2 ค่าเฉลี่ย 3.82 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.745 ระดับความคิดเห็น มาก และแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์มีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องเป็นอันดับ 3 ค่าเฉลี่ย 3.69 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.672 ระดับความคิดเห็น มาก

ตารางที่ 18 วิเคราะห์อุปสรรคของชุมชนตำบลลิดล อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

อุปสรรค	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. การสนับสนุนจากรัฐบาลมีข้อจำกัดมากทำให้คนในพื้นที่มีอุปสรรคในการทำธุรกิจท่องเที่ยว	3.19	0.990	ปานกลาง
2. ปัญหาด้านความปลอดภัยที่ควบคุมได้ยาก ส่งผลให้นักลงทุนและนักท่องเที่ยวเกิดความไม่มั่นใจ	3.16	0.976	ปานกลาง
3. ขาดเครือข่ายและบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงานและชุมชน ในการพัฒนาการท่องเที่ยวให้มีมาตรฐานและส่งเสริมซึ่งกันและกัน	3.14	0.964	ปานกลาง
4. ภาวะเศรษฐกิจมีความผันผวน ไม่แน่นอน เป็นสาเหตุให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจไม่เดินทางท่องเที่ยวหรือมีการใช้จ่ายน้อยลง	3.07	0.971	ปานกลาง
5. ประชาชนยังขาดความสนใจในการร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	2.84	1.367	ปานกลาง

จากตารางที่ 18 วิเคราะห์อุปสรรคของชุมชนตำบลลิดล อำเภอเมือง จังหวัดยะลาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าอุปสรรคของชุมชนตำบลลิดลคือ การสนับสนุนจากรัฐบาลมีข้อจำกัดมากทำให้คนในพื้นที่มีอุปสรรคในการทำธุรกิจท่องเที่ยวเป็นอันดับ 1 ค่าเฉลี่ย 3.19 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.990 ระดับความคิดเห็น ปานกลาง รองลงมาคือ ปัญหาด้านความปลอดภัยที่ควบคุมได้ยาก ส่งผลให้นักลงทุนและนักท่องเที่ยวเกิดความไม่มั่นใจ เป็นอันดับ 2 ค่าเฉลี่ย 3.16 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.976 ระดับความคิดเห็น ปานกลาง และ ขาดเครือข่ายและบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงานและชุมชน ในการพัฒนาการท่องเที่ยวให้มีมาตรฐานและส่งเสริมซึ่งกันและกันเป็นอันดับ 3 ค่าเฉลี่ย 3.14 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.964 ระดับความคิดเห็น ปานกลาง

ผลการวิจัย 5 ความคิดเห็นของชุมชนต่อความพร้อมของชุมชนในด้านการพัฒนาการท่องเที่ยว

ตารางที่ 19 ความคิดเห็นของชุมชนต่อความพร้อมของชุมชนในด้านแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งดึงดูดใจ

ด้านแหล่งท่องเที่ยว และสิ่งดึงดูดใจ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ความเป็นเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว	4.29	0.811	มากที่สุด
2. ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรการท่องเที่ยว	4.23	0.840	มากที่สุด
3. ความคุ้มค่าในการท่องเที่ยว	4.03	0.887	มาก
4. ความเป็นเอกลักษณ์ของสินค้าที่ระลึก	3.99	1.021	มาก
5. แหล่งท่องเที่ยวที่แสดงถึงประเพณี เทศกาลท้องถิ่น	3.71	0.762	มาก
6. คุณค่าในเชิงประวัติศาสตร์ โบราณคดี ศิลปวัฒนธรรม	3.69	0.812	มาก
รวม	3.9900	0.70546	มาก

จากตารางที่ 19 ความคิดเห็นของชุมชนต่อความพร้อมของชุมชนในด้านแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งดึงดูดใจ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามให้ด้านแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งดึงดูดใจ ค่าเฉลี่ย 3.99 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.70546 ระดับความคิดเห็น มาก โดยมีความเป็นเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวเป็นอันดับ 1 ค่าเฉลี่ย 4.2 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.811 ระดับความคิดเห็น มากที่สุด รองลงมาคือ ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรการท่องเที่ยวเป็นอันดับ 2 ค่าเฉลี่ย 4.23 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.840 ระดับความคิดเห็น มากที่สุด และ ความคุ้มค่าในการท่องเที่ยวเป็นอันดับ 3 ค่าเฉลี่ย 4.03 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.887 ระดับความคิดเห็น มาก

ตารางที่ 20 ความคิดเห็นของชุมชนต่อความพร้อมของชุมชนในด้านด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ชุมชนมีระบบสาธารณูปโภคครบครัน เช่น ไฟฟ้า ประปา และการสื่อสาร	3.86	0.684	มาก
2. ชุมชนมีโครงสร้างพื้นฐานของหมู่บ้าน เช่น การเดินทางสะดวก ฯลฯ	3.78	0.738	มาก
3. ความปลอดภัยในการเดินทางท่องเที่ยว	3.72	0.723	มาก
4. เส้นทางคมนาคมเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวหลายเส้นทาง เชื่อมโยงกัน	3.69	0.753	มาก
5. ป้ายบอกทางมีความชัดเจน เห็นได้อย่างเด่นชัด	3.45	0.869	มาก

ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
6. การขนส่งสาธารณะรองรับการท่องเที่ยว เช่น รถโดยสาร รถประจำทาง	2.87	1.064	ปานกลาง
รวม	3.5615	0.59947	มาก

จากตารางที่ 20 ความคิดเห็นของชุมชนต่อความพร้อมของชุมชนในด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว พบว่าผู้ตอบแบบสอบถาม ให้ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ค่าเฉลี่ย 3.5615 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.59947 ระดับความคิดเห็น มาก โดยมี ชุมชนมีระบบสาธารณูปโภคครบครัน เช่น ไฟฟ้า ประปา และการสื่อสาร เป็นอันดับ 1 ค่าเฉลี่ย 3.86 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.684 ระดับความคิดเห็น มาก รองลงมาคือ ชุมชนมีโครงสร้างพื้นฐานของหมู่บ้าน เช่น การเดินทางสะดวก เป็นอันดับ 2 ค่าเฉลี่ย 3.78 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.738 ระดับความคิดเห็น มาก และ ความปลอดภัยในการเดินทางท่องเที่ยว เป็นอันดับ 3 ค่าเฉลี่ย 3.72 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.723 ระดับความคิดเห็น มาก

ตารางที่ 21 ความคิดเห็นของชุมชนต่อความพร้อมของชุมชนในด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ร้านอาหารที่ถูกสุขอนามัยและบริการที่ดี	3.56	0.882	มาก
2. การให้บริการห้องน้ำสาธารณะ	3.48	0.904	มาก
3. ความเพียงพอและความเหมาะสมของที่จอดรถ	3.42	0.944	มาก
4. ศูนย์บริการให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว	3.41	1.100	มาก
5. สถานที่พักผ่อนมีความหลากหลายตามความต้องการ	2.88	1.065	ปานกลาง
รวม	3.3495	0.79871	ปานกลาง

จากตารางที่ 21 ความคิดเห็นของชุมชนต่อความพร้อมของชุมชนในด้านสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามให้ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ค่าเฉลี่ย 3.3495 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.79871 ระดับความคิดเห็น ปานกลาง โดยมี ร้านอาหารที่ถูกสุขอนามัยและบริการที่ดี เป็นอันดับ 1 ค่าเฉลี่ย 3.56 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.882 ระดับความคิดเห็น มาก รองลงมาคือ การให้บริการห้องน้ำสาธารณะเป็นอันดับ 2 ค่าเฉลี่ย 3.48 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.904 ระดับความคิดเห็น มาก และความเพียงพอและความเหมาะสมของที่จอดรถเป็นอันดับ 3 ค่าเฉลี่ย 3.42 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.944 ระดับความคิดเห็น มาก

ตารางที่ 22 ความคิดเห็นของชุมชนต่อความพร้อมของชุมชนในด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว

ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. กิจกรรมศึกษาอาชีพท้องถิ่น เช่น การทำนา การเลี้ยงไก่	4.05	0.860	มาก
2. กิจกรรมการทำอาหารร่วมกับชาวบ้าน	3.92	1.002	มาก
3. กิจกรรมสัมผัสวิถีชีวิตวัฒนธรรมชุมชน	3.90	0.949	มาก
4. กิจกรรมการแสดงการเล่นของท้องถิ่น	3.40	0.858	ปานกลาง
5. กิจกรรมศึกษาธรรมชาติ เช่น กิจกรรมเดินป่า ชมนก ปั่นจักรยาน	3.29	1.153	ปานกลาง
6. กิจกรรมประกวดภาพถ่ายจากแหล่งท่องเที่ยว	3.20	0.969	ปานกลาง
รวม	3.6263	0.68630	มาก

จากตารางที่ 22 ความคิดเห็นของชุมชนต่อความพร้อมของชุมชนในด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว พบว่าผู้ตอบแบบสอบถาม ให้ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ค่าเฉลี่ย 3.6263 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.68630 ระดับความคิดเห็น มาก โดยมี กิจกรรมศึกษาอาชีพท้องถิ่น เช่น การทำนา การเลี้ยงไก่เป็นอันดับ 1 ค่าเฉลี่ย 4.05 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.860 ระดับความคิดเห็น มาก รองลงมา คือ กิจกรรมการทำอาหารร่วมกับชาวบ้าน เป็นอันดับ 2 ค่าเฉลี่ย 3.92 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.002 ระดับความคิดเห็น มาก และ กิจกรรมสัมผัสวิถีชีวิตวัฒนธรรมชุมชน เป็นอันดับ 3 ค่าเฉลี่ย 3.90 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.949 ระดับความคิดเห็น มาก

ตารางที่ 23 ความคิดเห็นของชุมชนต่อความพร้อมของชุมชนในด้านการจัดการและบริการท่องเที่ยว

ด้านการจัดการและบริการท่องเที่ยว	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. คนในท้องถิ่น มีไมตรีจิต ยิ้มแย้ม ทักทาย เป็นมิตร แก่ผู้มาเยือน	4.22	0.856	มากที่สุด
2. คนในท้องถิ่นให้ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว และสถานที่สำคัญ	4.02	0.813	มาก
3. การจัดจำหน่ายสินค้าของที่ระลึก	3.95	0.938	มาก
4. ชุมชนมีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลใกล้กับแหล่งท่องเที่ยว	3.54	0.970	มาก
5. ชุมชนมีสถานีบริการน้ำมัน ไปรษณีย์	2.54	1.033	น้อย
รวม	3.6530	0.59673	มาก

จากตารางที่ 23 ความคิดเห็นของชุมชนต่อความพร้อมของชุมชนในด้านการจัดการและบริการท่องเที่ยวพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามให้ด้านการจัดการและบริการท่องเที่ยว ค่าเฉลี่ย 3.6530 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.59673 ระดับความคิดเห็น มาก โดยมี คนในท้องถิ่น มีไมตรีจิต ยิ้มแย้ม ทักทาย เป็นมิตรแก่ผู้มาเยือนเป็นอันดับ 1 ค่าเฉลี่ย 4.22 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.856 ระดับความคิดเห็น มากที่สุด รองลงมาคือ คนในท้องถิ่นให้ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว และสถานที่สำคัญ เป็นอันดับ 2 ค่าเฉลี่ย 4.02 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.813 ระดับความคิดเห็น มาก และ การจัดจำหน่ายสินค้าของที่ระลึกเป็นอันดับ 3 ค่าเฉลี่ย 3.95 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.938ระดับความคิดเห็น มาก

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ลักษณะทางประชากรศาสตร์

ลักษณะทางประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งเป็นประชาชนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่ตำบลลิดล อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา โดยใช้วิธีการเลือกแบบตัวอย่างแบบบังเอิญ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงร้อยละ 59 มีช่วงอายุอยู่ระหว่าง 36 - 55 ปี ร้อยละ 49.30 นับถือศาสนาอิสลาม ร้อยละ 97.00 ระดับการศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย / ปวช. ร้อยละ 43.30 อาชีพ เกษตรกร และ รับจ้างทั่วไป จำนวนเท่ากัน ร้อยละ 31.30 รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 5,001 - 10,000 บาท ร้อยละ 53.00 สถานภาพสมรส ร้อยละ 77.80

และผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ภาครัฐ/ผู้นำชุมชน/ตัวแทนชุมชนที่ประกอบธุรกิจเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เป็นหญิง ร้อยละ 66.7 ช่วงอายุอยู่ระหว่าง 36 - 55 ปี ร้อยละ 53.3 นับถือศาสนาอิสลาม ร้อยละ 83.3 อาชีพ รับราชการหรือรัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 33.3 รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 5,001 - 10,000 และ 15,001 - 30,000 บาท จำนวนเท่ากันคือร้อยละ 20 สถานภาพสมรส ร้อยละ 73.3

ตอนที่ 2 ลักษณะทั่วไปชุมชนตำบลลิดล

ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งเป็น ประชาชนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่ตำบลลิดล อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามให้ความเห็นว่า อาณาบริเวณใกล้เคียงหรืออยู่ติดกับชุมชนตำบลลิดลคือป่า มากที่สุดเป็นอันดับ 1 ร้อยละ 99.30 โดยมีสิ่งโดดเด่นหรือสิ่งที่น่าสนใจของชุมชน ทะเลหมอกเป็นอันดับ 1 ร้อยละ 82.30 รองลงมาอันดับ 2 ความอุดมสมบูรณ์ของพืชพรรณ สัตว์ป่า และ สภาพภูมิทัศน์หรือทิวทัศน์ที่สวยงาม จำนวนเท่ากันร้อยละ 7.50 และอันดับ 3 ถ้ำ ร้อยละ 2.30 โดยชุมชนมีลักษณะเด่น คือทิวทัศน์หรือภูมิทัศน์โดยรอบสวยงามหรือน่าสนใจ อันดับ 1 ร้อยละ 83.60 รองลงมา งานประเพณีสำคัญที่น่าสนใจ ร้อยละ 6.30 และอันดับ 3 คืองานหัตถกรรมที่มาจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ร้อยละ 5.20 และลักษณะเด่นนั้นคือ ลักษณะเด่นของชุมชนด้านทิวทัศน์หรือภูมิทัศน์โดยรอบสวยงามหรือน่าสนใจคือเขาโต๊ะสาเฮะห์ อันดับ 1 ร้อยละ 88.30 รองลงมาอันดับ 2 คือทะเลหมอก ร้อยละ 8.80 และชุมชนมีการจัดการด้านความปลอดภัยโดย การจัดเวรยาม มากเป็นอันดับ 1 ร้อยละ 42.20 รองลงมาอันดับ 2 คือ การสื่อสารกับเจ้าหน้าที่เมื่อเกิดเหตุ ร้อยละ 25.50 และอันดับ 3 มีความพร้อมด้านการปฐมพยาบาลเบื้องต้น ร้อยละ 15.20

สำหรับด้านการจัดการพบว่า พบว่าด้านการจัดการ ชุมชนมีรายละเอียดค่าธรรมเนียมและบริการต่าง ๆ เป็นอันดับ 1 ร้อยละ 17.10 รองลงมาคือด้านมีผู้นำเที่ยวหรือมัคคุเทศก์ท้องถิ่น เป็นอันดับ 2 ร้อยละ 17.00 และด้าน การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เป็นอันดับ 3 ร้อยละ 13.50

ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวพบว่ากิจกรรมท่องเที่ยวของชุมชนอันดับ 1 คือ มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ร้อยละ 55.80 รองลงมาคือมีกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันระหว่างนักท่องเที่ยวกับเจ้าของบ้าน ร้อยละ 24.30 และ มีการเชื่อมโยงกิจกรรมการท่องเที่ยวกับกิจกรรมชุมชน ร้อยละ 13.70

ด้านสิ่งแวดล้อมพบว่าด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชน อันดับ 1 มีการดูแลรักษาสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวและชุมชนอยู่เสมอ ร้อยละ 61.10 รองลงมา อันดับ 2 มีการคงสภาพเดิมของวัฒนธรรม และประเพณีชุมชน ร้อยละ 32.20 และ อันดับ 3 มีสถานพยาบาล ไปรษณีย์ ธนาคาร ร้อยละ 6.70

ด้านมูลค่าเพิ่มพบว่าด้านมูลค่าเพิ่มของชุมชนอันดับ 1 มีการผลิตสินค้าโดยชุมชนและใช้วัตถุดิบในท้องถิ่น ร้อยละ 37.60 รองลงมาอันดับ 2 คือมีร้านขายของที่ระลึก ร้อยละ 20.30 และ อันดับ 3 ให้บริการข้อมูลการท่องเที่ยว ร้อยละ 19.30

ตอนที่ 3 การประเมินทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งเป็น ประชาชนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่ตำบลลิดล อำเภอเมือง จังหวัดยะลา พบว่าทรัพยากรทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ด้านมรดกทางวัฒนธรรม ผู้ตอบแบบสอบถามประเมิน ภาพรวมด้านมรดกทางวัฒนธรรมมีค่าเฉลี่ย 3.71 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.60 โดยมีทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่เป็นลักษณะเด่นของท้องถิ่นเป็นอันดับ 1 ค่าเฉลี่ย 3.94 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.70 รองลงมาคือ มีการแสดงออกวัฒนธรรมแบบดั้งเดิม เช่น เทศกาล งาน ประเพณี การแต่งกายที่เป็นลักษณะเด่นเฉพาะถิ่น เป็นอันดับ 2 ค่าเฉลี่ย 3.77 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.761 และ มีการถ่ายทอดความรู้เรื่องราววัฒนธรรมให้กับเยาวชน เป็นอันดับ 3 มีค่าเฉลี่ย 3.74 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.880

การประเมินทรัพยากรทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ด้านวิถีชีวิตพบว่าผู้ตอบแบบสอบถาม ประเมิน ภาพรวมด้านวิถีชีวิต มีค่าเฉลี่ย 3.95 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.68 โดยมีลักษณะเด่นวิถีชีวิตของสังคมชนบท เช่น การเลี้ยงเป็ด เลี้ยงโค กระบือ การทำนา การทำสวนยาง การทอผ้า หัตถกรรม จักสาน เป็นอันดับ 1 มีค่าเฉลี่ย 4.42 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.70 รองลงมา คือมีการส่งเสริมปราชญ์ชาวบ้านและครุภูมิปัญญาให้มีบทบาทในการถ่ายทอดความรู้ และการอนุรักษ์สืบสาน เป็นอันดับ 2 ค่าเฉลี่ย 4.02 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.96 และสมาชิกในชุมชนให้ความสำคัญและคุณค่าของชีวิต เป็นอันดับ 3 ค่าเฉลี่ย 3.98 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.96

การประเมินทรัพยากรทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ด้านศิลปะ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถาม ประเมิน ภาพรวมด้านศิลปะค่าเฉลี่ย 3.78 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.68 โดยมีด้านทรัพยากรทาง ศิลปวัฒนธรรมที่เป็นลักษณะเด่นของท้องถิ่น เช่น ศิลปะพื้นฐาน การละเล่นพื้นบ้าน การแสดงพื้นเมือง เป็นอันดับ 1 ค่าเฉลี่ย 4.05 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.92 รองลงมาคือสมาชิกในชุมชนให้ความสำคัญ และเห็นคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นอันดับ 2 ค่าเฉลี่ย 3.95 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.89 และ มีการถ่ายทอดความรู้เรื่องราวศิลปวัฒนธรรมให้กับเยาวชนเป็นอันดับ 3 ค่าเฉลี่ย 3.89 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.93

การประเมินทรัพยากรทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ด้านสินค้าที่ตอบสนองความต้องการที่แตกต่าง พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามประเมิน ภาพรวมด้านสินค้าที่ตอบสนองความต้องการที่แตกต่าง ค่าเฉลี่ย 3.89 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.72 โดยมีการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินกิจกรรม เป็นอันดับ 1 ค่าเฉลี่ย 4.01 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.87 รองลงมาคือจุดเด่นของสินค้าและบริการมีตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีความต้องการแตกต่างกัน เป็นอันดับ 2 ค่าเฉลี่ย 4.01 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.01 และมีกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันและมีส่วนร่วมลงมือปฏิบัติเป็นอันดับ 3 ค่าเฉลี่ย 3.99 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.90

ตอนที่ 4 การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน อุปสรรค และโอกาส ของชุมชนตำบลลิดล อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งเป็น ประชาชนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่ตำบลลิดล อำเภอเมือง จังหวัดยะลา วิเคราะห์จุดแข็งของชุมชนตำบลลิดล อำเภอเมือง จังหวัดยะลา พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามให้ความเห็นว่าจุดแข็งของชุมชนคือ พื้นที่ตำบลลิดลเป็นพื้นที่ราบลุ่มเหมาะแก่การทำ การเกษตรและมีแหล่งน้ำขนาดใหญ่หลายแห่งจากการขุดเหมืองแร่ ค่าเฉลี่ย 4.14 ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน 0.85 รองลงมาคือศักยภาพด้านพื้นที่รองรับการผลิตด้านการเกษตร ปศุสัตว์ เป็นอันดับ 2 ค่าเฉลี่ย 4.07 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.91และเสน่ห์ที่โดดเด่นของชุมชนคือความเป็นมิตร อ่อนน้อม ยิ้มแย้มแจ่มใส และมีหัวใจการบริการ เป็นอันดับ 3 ค่าเฉลี่ย 4.06 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.85

วิเคราะห์จุดอ่อนพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความเห็นว่าจุดอ่อนของตำบลลิดลคือ สิ่ง อำนวยความสะดวก ป้ายบอกทาง และป้ายสื่อความหมาย ไม่มีมาตรฐาน เป็นอันดับ 1 ค่าเฉลี่ย 2.84 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.92 รองลงมาคือสถานที่ท่องเที่ยวไม่มีความหลากหลาย ดึงดูดใจ เป็นอันดับ 2 ค่าเฉลี่ย 2.82 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.93 และปัญหาสังคมในพื้นที่มีแนวโน้มสูงขึ้น เช่น ยาเสพติด การตั้งครุฑก่อนวัยอันควร เป็นอันดับ 3 ค่าเฉลี่ย 2.80 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.99

วิเคราะห์โอกาสของชุมชนตำบลลิดล อำเภอเมือง จังหวัดยะลา พบว่าผู้ตอบแบบสอบถาม ให้ความเห็นว่าโอกาสของชุมชนตำบลลิดลคือ รัฐบาลมีนโยบายสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ ชัดเจนและสามารถนำมาเป็นแนวทางในการส่งเสริมจุดแข็งและปรับปรุงจุดอ่อนของชุมชนได้เป็นอย่างดี เป็นอันดับ 1 ค่าเฉลี่ย 3.85ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.72 รองลงมาคือการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยส่งเสริมและรณรงค์ "การท่องเที่ยววิถีไทย" เป็นอันดับ 2 ค่าเฉลี่ย 3.82 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.75 และแนวความคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์มีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องเป็นอันดับ 3 ค่าเฉลี่ย 3.69 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.67

วิเคราะห์อุปสรรคของชุมชนตำบลลิดล อำเภอเมือง จังหวัดยะลาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม เห็นว่าอุปสรรคของชุมชนตำบลลิดลคือการสนับสนุนจากรัฐบาลมีข้อจำกัดมากทำให้คนในพื้นที่มี อุปสรรคในการทำธุรกิจท่องเที่ยวเป็นอันดับ 1 ค่าเฉลี่ย 3.19 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.99 รองลงมา คือปัญหาด้านความปลอดภัยที่ควบคุมได้ยาก ส่งผลให้นักลงทุนและนักท่องเที่ยวเกิดความไม่มั่นใจ เป็นอันดับ 2 ค่าเฉลี่ย 3.16 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.97 และขาดเครือข่ายและบูรณาการร่วมกัน ระหว่างหน่วยงานและชุมชน ในการพัฒนาการท่องเที่ยวให้มีมาตรฐานและส่งเสริมซึ่งกันและกันเป็น อันดับ 3 ค่าเฉลี่ย 3.14 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.96

ตอนที่ 5 ความคิดเห็นของชุมชนต่อความพร้อมของชุมชนในด้านการพัฒนาการท่องเที่ยว

ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งเป็น ประชาชนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่ตำบลลิลล อําเภอเมือง จังหวัดยะลา ความพร้อมของชุมชนในด้านแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งดึงดูดใจ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามให้ด้านแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งดึงดูดใจ ค่าเฉลี่ย 3.99 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.70 โดยมีความเป็นเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวเป็นอันดับ 1 ค่าเฉลี่ย 4.20 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.81 รองลงมาคือ ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรการท่องเที่ยวเป็นอันดับ 2 ค่าเฉลี่ย 4.23 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.84 และความคุ้มค่าในการท่องเที่ยวเป็นอันดับ 3 ค่าเฉลี่ย 4.03 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.89

ความพร้อมของชุมชนในด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามให้ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ค่าเฉลี่ย 3.56 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.60 โดยมีชุมชนมีระบบสาธารณูปโภคครบครัน เช่น ไฟฟ้า ประปา และการสื่อสารเป็นอันดับ 1 ค่าเฉลี่ย 3.86 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.68 รองลงมาคือชุมชนมีโครงสร้างพื้นฐานของหมู่บ้าน เช่น การเดินทางสะดวก เป็นอันดับ 2 ค่าเฉลี่ย 3.78 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.73 และความปลอดภัยในการเดินทางท่องเที่ยว เป็นอันดับ 3 ค่าเฉลี่ย 3.72 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.72

ความพร้อมของชุมชนในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามให้ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ค่าเฉลี่ย 3.34 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.80 โดยมี ร้านอาหารที่ถูกสุขอนามัยและบริการที่ดี เป็นอันดับ 1 ค่าเฉลี่ย 3.56 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.88 รองลงมาคือ การให้บริการห้องน้ำสาธารณะเป็นอันดับ 2 ค่าเฉลี่ย 3.48 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.90 และความเพียงพอและความเหมาะสมของที่จอดรถเป็นอันดับ 3 ค่าเฉลี่ย 3.42 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.94

ความพร้อมของชุมชนในด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว พบว่าผู้ตอบแบบสอบถาม ให้ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ค่าเฉลี่ย 3.62 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.69 โดยมีกิจกรรมศึกษาอาชีพท้องถิ่น เช่น การทำนา การเลี้ยงไก่เป็นอันดับ 1 ค่าเฉลี่ย 4.05 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.86 รองลงมาคือ กิจกรรมการทำอาหารร่วมกับชาวบ้าน เป็นอันดับ 2 ค่าเฉลี่ย 3.92 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.00 และกิจกรรมสัมผัสวิถีชีวิตวัฒนธรรมชุมชน เป็นอันดับ 3 ค่าเฉลี่ย 3.90 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.94

ความพร้อมของชุมชนในด้านการจัดการและบริการท่องเที่ยวพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามให้ด้านการจัดการและบริการท่องเที่ยว ค่าเฉลี่ย 3.65 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.60 โดยมีคนในท้องถิ่นมีไมตรีจิต ยิ้มแย้ม ทักทาย เป็นมิตรแก่ผู้มาเยือนเป็นอันดับ 1 ค่าเฉลี่ย 4.22 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.86 รองลงมาคือ คนในท้องถิ่นให้ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว และสถานที่สำคัญ เป็นอันดับ 2 ค่าเฉลี่ย 4.02 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.81 และการจัดจำหน่ายสินค้าของที่ระลึกเป็นอันดับ 3 ค่าเฉลี่ย 3.95 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.93

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัย การศึกษาทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ชุมชนท่องเที่ยว ตำบลลิดล อำเภอเมือง จังหวัดยะลา สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

ลักษณะทั่วไปชุมชนตำบลลิดลอาณาบริเวณใกล้เคียงหรืออยู่ติดกับชุมชนตำบลลิดลคือป่า โดยมีสิ่งโดดเด่นหรือสิ่งที่น่าสนใจของชุมชน ทะเลหมอก ความอุดมสมบูรณ์ของพืชพรรณ สัตว์ป่า และสภาพภูมิทัศน์หรือทิวทัศน์ที่สวยงาม มีลักษณะเด่นคือทิวทัศน์หรือภูมิทัศน์โดยรอบสวยงามหรือน่าสนใจ มีงานประเพณีสำคัญที่น่าสนใจและงานหัตถกรรมที่มาจากภูมิปัญญาท้องถิ่น

ทิวทัศน์หรือภูมิทัศน์โดยรอบสวยงามหรือน่าสนใจคือเขาโต๊ะสาเฮะห์ มีทะเลหมอกนอกจากนี้ ชุมชนมีการจัดการด้านความปลอดภัยโดยการจัดเวรยาม มีการสื่อสารกับเจ้าหน้าที่เมื่อเกิดเหตุและ มีความพร้อมด้านการปฐมพยาบาลเบื้องต้น นอกจากนี้ด้านการจัดการชุมชนมีรายละเอียดค่าธรรมเนียมและบริการต่าง ๆ มีผู้นำเที่ยวหรือมัคคุเทศก์ท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

ซึ่งสอดคล้องกับศูนย์วิจัยป่าไม้ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (2542) ได้ศึกษาแผนการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แบบชุมชนมีส่วนร่วม บริเวณเขานอจู้จี้ จังหวัดกระบี่ พบว่า การจัดการที่มีคุณภาพก่อให้เกิดความสมดุลระหว่างปริมาณความต้องการ และความสามารถในการรองรับของพื้นที่ เป็นหลักเพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างปริมาณนักท่องเที่ยว กับการรองรับของพื้นที่ ก่อให้เกิดการกระจายตัวของนักท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม ตลอดจนสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาชุมชนเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของเฟเนเนล (Fennell, 1999: 46) ที่กล่าวว่า การพัฒนาชุมชนเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สำคัญมีวัตถุประสงค์เพื่อให้มีการท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ได้รับการจัดการอย่างมีความรับผิดชอบ โดยคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ ให้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการสร้างจิตสำนึกทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการด้านการท่องเที่ยวเกี่ยวกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายอย่างเสมอภาคและเป็นธรรม

ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนมีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม มีกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันระหว่างนักท่องเที่ยวกับเจ้าของบ้าน มีการเชื่อมโยงกิจกรรมการท่องเที่ยวกับกิจกรรมชุมชน และชุมชนมีการดูแลรักษาสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวและชุมชนอยู่เสมอและมีการคงสภาพเดิมของวัฒนธรรม และประเพณีชุมชน ชุมชนมีการผลิตสินค้าโดยชุมชนและใช้วัตถุดิบในท้องถิ่นมีร้านขายของที่ระลึก ให้บริการข้อมูลการท่องเที่ยวซึ่ง สอดคล้องกับพะยอม ธรรมบุตร (2548: 1) ที่กล่าวถึงคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรมที่นักท่องเที่ยวสนใจว่า นักท่องเที่ยวจะสนใจวิถีชีวิต ฆราวาสวัฒนธรรม ศิลปะ อดุสาหกรรม และกิจกรรมนันทนาการของชุมชนท้องถิ่น นักท่องเที่ยวจะเยี่ยมชมและศึกษาแหล่งประวัติศาสตร์ ศิลปะ มหกรรมและงานแสดงสินค้าหัตถกรรม พิพิธภัณฑสถานทุกประเภท ศิลปะการแสดงและทัศนศิลป์ ตลอดจนแหล่งมรดกต่าง ๆ ซึ่งนักท่องเที่ยวจะเข้าสัมผัสเพื่อแสวงหาประสบการณ์ด้านวัฒนธรรม จากพื้นที่ ๆ เข้าไปท่องเที่ยว การเยี่ยมชมแหล่งศิลปะของชุมชนพื้นเมืองของท้องถิ่นตลอดจนมีส่วนร่วมในงานฉลองขนบธรรมเนียมพิธีกรรมของชนเผ่าพื้นเมือง การร่วมชมการจัดการแสดงฉากสำคัญในประวัติศาสตร์

ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

การประเมินทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์พบว่าทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่เป็นลักษณะเด่นของท้องถิ่น มีการแสดงออกวัฒนธรรมแบบดั้งเดิม เช่น เทศกาล งานประเพณี การแต่งกายที่เป็นลักษณะเด่นเฉพาะถิ่น และมีการถ่ายทอดความรู้เรื่องราววัฒนธรรมให้กับเยาวชน

ด้านวิถีชีวิต มีลักษณะเด่นวิถีชีวิตของสังคมชนบท เช่น การเลี้ยงเป็ด เลี้ยงโค กระบือ การทำนา การทำสวนยาง การทอผ้า หัตถกรรม จักสาน มีการส่งเสริมปราชญ์ชาวบ้านและครูภูมิปัญญาให้มีบทบาทในการถ่ายทอดความรู้ และการอนุรักษ์สืบสาน และสมาชิกในชุมชนให้ความสำคัญและคุณค่าของชีวิต

ด้านศิลปะมีทรัพยากรทางศิลปวัฒนธรรมที่เป็นลักษณะเด่นของท้องถิ่น เช่น ศิลปะพื้นฐาน การละเล่นพื้นบ้าน การแสดงพื้นเมือง สมาชิกในชุมชนให้ความสำคัญและเห็นคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น มีการถ่ายทอดความรู้เรื่องราวศิลปวัฒนธรรมให้กับเยาวชน

ด้านสินค้าที่ตอบสนองความต้องการที่แตกต่าง มีการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินกิจกรรมและจุดเด่นของสินค้าและบริการมีตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีความต้องการแตกต่างกัน

ซึ่งสอดคล้องกับสอดคล้องกับสุนทรพจน์ สวนเมืองตุลาพันธ์ (2546) ได้ศึกษารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์และร้อยเอ็ดพบว่าคาดหวัง การท่องเที่ยวที่จัดโดยชุมชนจะช่วยอนุรักษ์และฟื้นฟูวัฒนธรรมดั้งเดิมเอาไว้ ถ้าชุมชนจะจัดการท่องเที่ยวด้วยตัวเอง วัตถุประสงค์อันดับแรกที่ชุมชนต้องการคือ การสร้างรายได้และพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน อันดับที่สองคือ การอนุรักษ์และฟื้นฟูวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่น ส่วนการเผยแพร่ของดีของชุมชนและการศึกษาร่วมกันของชุมชนเป้าหมายกับนักท่องเที่ยวเป็นวัตถุประสงค์อันดับรองลงมา

จุดแข็ง จุดอ่อน อุปสรรค และโอกาส ของชุมชนตำบลลิดล อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

จุดแข็งของชุมชน คือ พื้นที่ตำบลลิดลเป็นพื้นที่ราบลุ่มเหมาะแก่การทำเกษตรและมีแหล่งน้ำขนาดใหญ่หลายแห่งจากการขุดเหมืองแร่ มีศักยภาพด้านพื้นที่รองรับการผลิตด้านการเกษตร ปศุสัตว์และเสน่ห์ที่โดดเด่นของชุมชนคือความเป็นมิตร อ่อนน้อม ยิ้มแย้มแจ่มใส และมีหัวใจบริการ

จุดอ่อนของชุมชน คือ สิ่งอำนวยความสะดวก ป้ายบอกทาง และป้ายสื่อความหมาย ไม่มีมาตรฐาน สถานที่ท่องเที่ยวไม่มีความหลากหลาย ดึงดูด และปัญหาสังคมในพื้นที่มีแนวโน้มสูงขึ้น เช่น ยาเสพติด การตั้งครุฑก่อนวัยอันควร

โอกาสของชุมชน คือ รัฐบาลมีนโยบายสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ชัดเจนและสามารถนำมาเป็นแนวทางในการส่งเสริมจุดแข็งและปรับปรุงจุดอ่อนของชุมชนได้เป็นอย่างดี การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยส่งเสริมและรณรงค์ "การท่องเที่ยววิถีไทย" และแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์มีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับ สมใจ ไขแก้ว (2548) สำหรับแนวทางเพิ่มศักยภาพของชุมชน ในส่วนของภาครัฐเอง ควรพัฒนาระบบ และควรร่วมมือในงานแต่ละฝ่ายให้ไปในทิศทางเดียวกัน และมีความต่อเนื่องกัน ควรประสานงานและมีแผนยุทธศาสตร์ร่วมกัน เพื่อความมีแบบแผนในการพัฒนาการท่องเที่ยวให้ยั่งยืนและค่อยเป็นค่อยไป ในส่วนผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าเจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานของรัฐควรเข้ามาสนับสนุนในด้านต่าง ๆ ให้มากยิ่งขึ้น โดยการให้ความรู้

เกี่ยวกับระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การอบรมในด้านการจัดการทรัพยากรท่องเที่ยว การตลาด การบริการด้านต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานให้สอดคล้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืนต่อไป

อุปสรรคของชุมชนคือการสนับสนุนจากรัฐบาลมีข้อจำกัดมากทำให้คนในพื้นที่มีอุปสรรคในการทำธุรกิจท่องเที่ยว ปัญหาด้านความปลอดภัยที่ควบคุมได้ยาก ส่งผลให้นักลงทุนและนักท่องเที่ยวเกิดความไม่มั่นใจ และขาดเครือข่ายและบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงานและชุมชน ในการพัฒนาการท่องเที่ยวให้มีมาตรฐานและส่งเสริมซึ่งกันและกัน

จากการวิเคราะห์จุดแข็งจุดอ่อนโอกาสและอุปสรรคของชุมชนตำบลลิดล พบว่าชุมชนตำบลลิดลมีจุดแข็งในเรื่องแหล่งทรัพยากรทางธรรมชาติและมีโอกาสดังกล่าวที่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐซึ่งจะช่วยพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนได้ดียิ่งขึ้นซึ่งสอดคล้องกับ ซึ่งสอดคล้องกับ เอกชัย บุญญาภิธาน (2553, p.105) ที่กล่าวถึง กลยุทธ์ SO (Strength-Opportunity) ซึ่งเป็นกลยุทธ์หรือยุทธศาสตร์ที่เกิดจากการเอาจุดแข็งขององค์กรไปรวมกับโอกาสที่ดีจากภายนอกที่เหมาะสมกัน เป็นกลยุทธ์สร้างให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่เพื่อปกป้องจุดแข็งของตนเองและนำโอกาสที่ดีจากภายนอกมาใช้ประโยชน์

ความพร้อมของชุมชนในด้านการพัฒนาการท่องเที่ยว

ความพร้อมของชุมชนในด้านแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งดึงดูดใจ พบว่าชุมชนมีความเป็นเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรการท่องเที่ยว และความคุ้มค่าในการท่องเที่ยว

การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวกคือชุมชนมีระบบสาธารณูปโภคครบครัน เช่น ไฟฟ้า ประปา และการสื่อสาร มีโครงสร้างพื้นฐานของหมู่บ้าน เช่น การเดินทางสะดวก และความปลอดภัยในการเดินทางท่องเที่ยว มีร้านอาหารที่ถูกสุขอนามัยและบริการที่ดี ให้บริการห้องน้ำสาธารณะและความเพียงพอและความเหมาะสมของที่จอดรถ

ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว กิจกรรมศึกษาอาชีพท้องถิ่น เช่น การทำนา การเลี้ยงไก่เป็น มีกิจกรรมการทำอาหารร่วมกับชาวบ้าน และกิจกรรมสัมผัสวิถีชีวิตวัฒนธรรมชุมชน

ด้านการจัดการและบริการท่องเที่ยว มีคนในท้องถิ่น มีไมตรีจิต ยิ้มแย้ม ทักทาย เป็นมิตรแก่ผู้มาเยือน คนในท้องถิ่นให้ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว และสถานที่สำคัญ และการจัดจำหน่ายสินค้าของที่ระลึก

ซึ่งความพร้อมทั้งหมดของชุมชนตำบลลิดลสอดคล้องกับหลักการการท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT) มีส่วนสนับสนุนการฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่น “วิถีชีวิตและวัฒนธรรม เป็นสิ่งที่บอกถึงอัตลักษณ์ความเป็นชุมชน ความเข้มแข็งของชุมชนจะทำให้ชุมชนสามารถปรับตัวให้อยู่ในสังคม โดยที่ยังคงอนุรักษ์วัฒนธรรมและปรับประยุกต์ให้สอดคล้องกับยุคสมัย มีการสืบทอดสู่คนรุ่นหลังได้อย่างต่อเนื่อง” CBT เป็นเครื่องมือในการสร้างความภาคภูมิใจให้กับชาวบ้านในการนำเสนอ “ของดี” ชุมชนให้คนภายนอกได้รับรู้ ทำให้เกิดการสืบค้น ถิ่นทอด และฟื้นฟูวัฒนธรรมจากรุ่นสู่รุ่น ชุมชนมีการบริหารจัดการและร่วมกันกำหนดว่าวิถีชีวิตและวัฒนธรรมอะไรบ้างที่ชุมชนพร้อมในการนำเสนอและสร้างการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน ตลอดจนมีแนวทางปฏิบัติตัวสำหรับนักท่องเที่ยวการที่มึนนักท่องเที่ยวสนใจแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมคนท้องถิ่น เป็นตัวกระตุ้นอีกทางหนึ่งที่ทำให้ชุมชนเกิดความภาคภูมิใจ และมีชีวิตชีวาในการนำเสนอข้อมูล สามารถสร้างการมีส่วนร่วมให้กับนักท่องเที่ยวใน

กิจกรรมทางวัฒนธรรมของตน สร้างความประทับใจให้แก่ผู้มาเยือน และทำให้เยาวชนคนรุ่นหลังเห็นคุณค่าของชุมชนตนเอง

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับหลักการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ซึ่งต้องมีคุณสมบัติของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ Properties of Creative Tourism ประกอบด้วย ผู้ท่องเที่ยวและเจ้าของบ้านมีความผูกพันระหว่างกัน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม มีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งทางวัฒนธรรมของพื้นที่ท่องเที่ยว ประสบการณ์จากการมีส่วนร่วม มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน/ส่งผ่าน - ส่งต่อประสบการณ์ เป็นผู้เข้าร่วมกิจกรรมมากกว่าเป็นผู้ชม นักท่องเที่ยวมีโอกาสพัฒนาศักยภาพในการสร้างสรรค์ของตนเองและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ความจริงแท้ทั้งในกระบวนการการผลิตและผลิตภัณฑ์, ประสบการณ์จริง จดจำประทับใจ, เข้าใจการท่องเที่ยวแบบจำเพาะเจาะจง

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง การศึกษาทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ชุมชนท่องเที่ยว ตำบลลิดล อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ทำให้ทราบถึงศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนท่องเที่ยวตำบลลิดล อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ซึ่งสามารถสรุปเป็นข้อเสนอแนะสำหรับนำผลผลการวิจัยไปใช้ได้ ดังนี้

1) ชุมชนท่องเที่ยวตำบลลิดล อำเภอเมือง จังหวัดยะลา มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เป็นลักษณะเด่นของท้องถิ่นทั้งทางวัฒนธรรม วิถีชีวิต ศิลปะการละเล่นพื้นเมือง ที่สามารถพัฒนาเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ให้นักท่องเที่ยวได้ร่วมสร้างประสบการณ์ที่ดีกับชุมชน อาจส่งส่งผลให้ผลิตภัณฑ์ของชุมชนได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยว เป็นการเสริมสร้างมูลค่าในเชิงเศรษฐกิจให้กับชุมชน

2) หน่วยงานภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการรับรู้การพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนเพื่อเป็นเจ้าบ้านที่ดีในการดูแลทรัพยากรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวให้ยั่งยืน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรทำการศึกษาแนวทางการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ชุมชนท่องเที่ยวตำบลลิดล อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

2) ควรศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่เพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

บรรณานุกรม

- กรมพัฒนาชุมชนท่องเที่ยว กระทรวงมหาดไทย. (2561). **คู่มือบริหารโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี**. กรุงเทพมหานคร.
- กระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา และ องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. (2559). **แผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน พ.ศ. 2559-2563**. กรุงเทพมหานคร
- พจนานาสวนศรี. (มกราคม-มีนาคม 2560). **การท่องเที่ยวโดยชุมชน**. รายงานภาวะเศรษฐกิจท่องเที่ยว ฉบับที่ 7, หน้า 53.
- ศลิษา ธีรานนท์, และ ประกาศิต โสภณจรัสกุล. (2559). **การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์: ทางเลือก-ทางรอดของการท่องเที่ยวไทย**. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี ปีที่8 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม), 206-215.
- สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2560). **ภาวะเศรษฐกิจท่องเที่ยว**. ฉบับที่ 7 มกราคม-มีนาคม 2560. กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอ็กเซลแลนด์ บิซิเนส แมเนจเม้นท์ จำกัด.
- องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. (2558). **การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์**. กรุงเทพมหานคร: บริษัทโคคูน แอนด์ โค จำกัด.
- อุทิศ สังขรัตน์, และ ธนศ ทวีบุรุษ. (2558). **การจัดการท่องเที่ยวตามอัตลักษณ์และวิถีชีวิตชุมชนในเขตพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศพื้นที่ภาคใต้**.

ประวัตินักวิจัย

ชื่อ-นามสกุล (ภาษาไทย)	นางศุภาวิณี กิติวีนิต (หัวหน้าโครงการ)
ชื่อ-นามสกุล (ภาษาอังกฤษ)	Mrs. Suphawini Kitiwinit
ตำแหน่ง	อาจารย์
หน่วยงานที่สังกัด	สาขาวิชาการจัดการธุรกิจท่องเที่ยว คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา
ที่อยู่	133 ถ.เทศบาล 3 ต.สะเตง อ.เมือง จ.ยะลา 95000
โทรศัพท์	081-9693693
อีเมล	suphawini.l@yru.ac.th

ประวัติการศึกษา	
ปริญญาตรี	ศศ.บ (การท่องเที่ยว) สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตเทคนิคกรุงเทพ
ปริญญาโท	ศศ.ม (การจัดการการโรงแรมและการท่องเที่ยว) มหาวิทยาลัยนเรศวร

ความเชี่ยวชาญ
มักคุเทศก์ การวางแผนธุรกิจท่องเที่ยวและจัดนำเที่ยว ศิลปะการต้อนรับและการบริการ

ผลงานวิจัย/ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

ชูชัน หามะ, เจนตา แก้วไผ่, ศุภาวิณี กิติวีนิต และมินา ระเด่นอาหมัด. (2559). **ปัญหาและความต้องการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของบุคลากรธุรกิจท่องเที่ยวสามจังหวัดชายแดนภาคใต้**. ยะลา: มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.

เจนตา แก้วไผ่, ศุภาวิณี กิติวีนิต, ชูชัน หามะ, อ้อมอรุณ จูรัตน์สาร และวัชระ ขาวสังข์. (2558). **รายงานการวิจัย เรื่องศึกษาศักยภาพทางการท่องเที่ยวเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของตำบลท่าสาป อำเภอเมือง จังหวัดยะลา**. ยะลา: มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.

ศุภาวิณี โลหะประเสริฐ, เจนตา แก้วไผ่ และวุฒิชัย คงยัง. (2555). **รายงานการวิจัย เรื่องการประเมินผลโครงการพัฒนาเครือข่ายชุมชนท่องเที่ยวจังหวัดปัตตานี**. ปัตตานี: สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดปัตตานี

สิริโสภา สุพงศ์, อัจจิมา แก้วสุกใส, กนกอร นิยมสุวรรณ, วัชระ ขาวสังข์, ศุภาวิณี กิติวีนิต และ ละออ มามะ. (2560). **ปัจจัยในการเลือกใช้บริการบริษัทนำเที่ยวของนักท่องเที่ยวที่ผ่านท่าเทียบเรือปากบารา ตำบลปากน้ำ อำเภอละงู จังหวัดสตูล**. เอกสารการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 8 มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น. วันที่ 25 มีนาคม พ.ศ. 2560 (หน้า 250-256) ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

- ศุภาวิณี กิติวินิต, อัสมัคาน ปาทาน, อามีร์ อีซอ, นูร์อมา อามูซอ, สาวินี เจมะมะ, นูร์ฮูดา แกะซึ, ซุซัน หามะ และวัชระ ชาวสังข์. (2560). ศึกษาพฤติกรรมและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวกรณีศึกษา ป่อน้ำพุร้อนเบตง อำเภอเบตง จังหวัดยะลา. **เอกสารการประชุมวิชาการระดับชาติ ด้านสังคมศาสตร์และสหวิทยาการ ฉบับที่ 3/6 มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ** วันที่ 24 มีนาคม 2560 (หน้า 947-955). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
- ซุซัน หามะ, เจนตา แก้วไผ่, ศุภาวิณี กิติวินิต และมินา ระเด่นอาหมัด. (2559). ปัญหาและความต้องการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของบุคลากรธุรกิจท่องเที่ยวสามจังหวัดชายแดนภาคใต้. **เอกสารการประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ 8 มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต**. วันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2559 (หน้า 313-327). ภูเก็ต: มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต.
- นุรุฮิลมี แซะ, ต่วนฟาอิน ต่วนเต็ง, อาร์นา เจ๊ะแหว, วรรณา เจ๊ะเต๊ะ, อิซมะห์ บูราสอ, ศุภาวิณี กิติวินิต และดาสีซ๊ะห์ ดะยี่. (2559). พฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในชุมชนบางปู ต.บางปู อ.ยะหริ่ง จ.ปัตตานี. **เอกสารการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 8 มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต**. วันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2559 (หน้า 359-371). ภูเก็ต: มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต.

ชื่อ-นามสกุล (ภาษาไทย) นางสาวเจนตา แก้วไผ่ (ผู้ร่วมวิจัย 1)
ชื่อ-นามสกุล (ภาษาอังกฤษ) Ms. Jenta Kaewfai
ตำแหน่ง อาจารย์
หน่วยงานที่สังกัด สาขาวิชาการจัดการธุรกิจท่องเที่ยว
คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา
ที่อยู่ 11/3 หมู่ 1 ต.บาโหย อ.สะบ้าย้อย จ.สงขลา 90210
โทรศัพท์ 081-9366801
อีเมล jenta.k@yru.ac.th

ประวัติการศึกษา
ปริญญาตรี กษ.บ. (ธุรกิจการเกษตร) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
ปริญญาโท MTA (Tourism Administration) Bangalore University, India

ความเชี่ยวชาญ
การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ผลงานวิจัย/ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

เจนตา แก้วไผ่, ศุภาวิณี กิติวินิต, ชูชัน หามะ, อ้อมอรุณ จุรัตน์สาร และวัชระ ขาวสังข์. (2558).

รายงานการวิจัย เรื่องศึกษาศักยภาพทางการท่องเที่ยวเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของตำบลท่าสาป อำเภอเมือง จังหวัดยะลา. ยะลา: มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.

เจนตา แก้วไผ่, วุฒิชัย คงยัง และมัสนิณี สาและ. (2556). **รายงานการวิจัย เรื่องศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเพื่อเป็นแนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและเชิงวัฒนธรรมในอำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี.** ยะลา: มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

ศุภาวิณี โลหะประเสริฐ, เจนตา แก้วไผ่ และวุฒิชัย คงยัง. (2555). **รายงานการวิจัย เรื่องการประเมินผลโครงการพัฒนาเครือข่ายชุมชนท่องเที่ยวจังหวัดปัตตานี.** ปัตตานี: สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดปัตตานี

ชูชัน หามะ, เจนตา แก้วไผ่, ศุภาวิณี กิติวินิต และมีนา ระเด่นอาหมัด. (2559). ปัญหาและความต้องการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของบุคลากรธุรกิจท่องเที่ยวสามจังหวัดชายแดนภาคใต้. **เอกสารการประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ 8 มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต.** วันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2559 (หน้า 313-327). ภูเก็ต: มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต.

อาริส ดอกา, นิมารีย์ ยูโซะ, นูรุลฮิมา นมิดัง, ยาวาเฮ สาแม, มุนนา อุซังบาโง และเจนตา แก้วไผ่. (2559). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษา: ชุมชนกรือเซะ. **เอกสารการประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ 8 มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต.** วันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2559 (หน้า 299-312). ภูเก็ต: มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต.

ชื่อ-นามสกุล (ภาษาไทย) นางสาวซูซัน หามะ (ผู้ร่วมวิจัย 2)
ชื่อ-นามสกุล (ภาษาอังกฤษ) Ms. Susan Hama
ตำแหน่ง อาจารย์
หน่วยงานที่สังกัด สาขาวิชาการจัดการธุรกิจท่องเที่ยว คณะวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา
ที่อยู่ 133 ถ.เทศบาล 3 ต.สะเตง อ.เมือง จ.ยะลา 95000
โทรศัพท์ 081-3465580
อีเมล susan.h@yru.ac.th

ประวัติการศึกษา
ปริญญาตรี BA (Hons) (Tourism Management) University of Derby, UK
ปริญญาโท MSc (International Hospitality and Tourism Management)
Sheffield Hallam University, UK

ความเชี่ยวชาญ
การจัดการท่องเที่ยวภายใต้หลักศาสนาอิสลาม

ผลงานวิจัย/ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

ซูซัน หามะ, เจนตา แก้วไผ่, ศุภาวิณี กิติวินิต และมินา ระเด่นอาหมัด. (2559). **ปัญหาและความต้องการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของบุคลากรธุรกิจท่องเที่ยวสามจังหวัดชายแดนภาคใต้**. ยะลา: มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.

เจนตา แก้วไผ่, ศุภาวิณี กิติวินิต, ซูซัน หามะ, อ้อมอรุณ จูรัตน์สาร และวัชระ ขาวสังข์. (2558). **รายงานการวิจัย เรื่องศึกษาศักยภาพทางการท่องเที่ยวเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของตำบลท่าสาป อำเภอเมือง จังหวัดยะลา**. ยะลา: มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.

ศุภาวิณี กิติวินิต, อัสลัมคาน ปาทาน, อามีร์ อีซอ, นูร์อามา อามูซอ, สาวินี เจมะมะ, นูร์ฮูดา แกะซี, ซูซัน หามะ, วัชระ ขาวสังข์. (2560) **ศึกษาพฤติกรรมและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวกรณีศึกษา บ่อน้ำพุร้อนเบตง อำเภอเบตง จังหวัดยะลา เอกสารการประชุมวิชาการระดับชาติ ด้านสังคมศาสตร์และสหวิทยาการ ฉบับที่ 3/6 มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ 24 มีนาคม 2560 (หน้า 947-955). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ**

ซูซัน หามะ, เจนตา แก้วไผ่, ศุภาวิณี กิติวินิต และมินา ระเด่นอาหมัด. (2559). **ปัญหาและความต้องการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของบุคลากรธุรกิจท่องเที่ยวสามจังหวัดชายแดนภาคใต้. เอกสารการประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ 8 มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต. วันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2559 (หน้า 313-327). ภูเก็ต: มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต.**

ชื่อ-นามสกุล (ภาษาไทย) ดาลีชะห์ ตะยี่ (ผู้ร่วมวิจัย 3)
ชื่อ-นามสกุล (ภาษาอังกฤษ) Daleesah Dayee
ตำแหน่ง อาจารย์
หน่วยงานที่สังกัด คณะวิทยาการจัดการ
ที่อยู่ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ถ.เทศบาล 3 อ.เมือง จ.ยะลา 95000
โทรศัพท์ 0991082201
อีเมล daleesah.d@yru.ac.th

ประวัติการศึกษา

ปริญญาตรี บริหารธุรกิจบัณฑิต (คอมพิวเตอร์ธุรกิจ หลักสูตรภาษาอังกฤษ)
มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต
ปริญญาโท ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการอุตสาหกรรมบริการและการท่องเที่ยว)
มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต
ปริญญาเอก -

ความเชี่ยวชาญ

- การท่องเที่ยวฮาลาล
- การท่องเที่ยวชายแดนใต้
- การท่องเที่ยววิถีมุสลิม

ผลงานวิจัย/ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

- **แนวทางการพัฒนาทุนมนุษย์ในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเพื่อกิจการฮัจย์และอุมเราะห์ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้**

แหล่งทุน : คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.

ดาลีชะห์ ตะยี่, ศุภาวิณี กิติวินิต,เจนตา แก้วไผ่,ชูชัน หามะ และอ้อมอรุณ จูรัตน์สาร

- **การศึกษาความต้องการจำเป็นในการปรับปรุงหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาการจัดการธุรกิจท่องเที่ยว พ.ศ. 2561**

ดาลีชะห์ ตะยี่, อ้อมอรุณ จูรัตน์สาร,ศุภาวิณี กิติวินิต, เจนตา แก้วไผ่ และชูชัน หามะ

- **พฤติกรรมการซื้อขายฮัจญ์รายของมุสลิมชายในอำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี**

แหล่งทุน : คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.

ภูตรา อาแล, ดาลีชะห์ ตะยี่, ชรีฮาน ยีแวง และเตียร์นา แม็ง.

- **พฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในชุมชนบางปู ต.บางปู อ.ยะหริ่ง จ.ปัตตานี.**

โครงการประชุมวิชาการ การนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต ครั้งที่ 8 ปี 2559

นุรุฮิลมี แซะ, ส่วนฟาอิน ส่วนเต็ง, อารีนา เจ๊ะแวง, วรรณมา เจ๊ะเต๊ะ, อิซมะห์ บูราสอ, ศุภาวิณี กิติวินิต และดาลีชะห์ ตะยี่

- **พฤติกรรมการใช้บริการการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวตะวันออกกลางในเขตกรุงเทพมหานคร.**
 ดาลีชะห์ ดะยี่, นภัสนันท์ วินิจวรกิจกุล, ประเมษฐ์ บุญนำศิริกิจ.
 วารสารวิชาการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม 2557)
- **การท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดนราธิวาส.**
 ดาลีชะห์ ดะยี่, ศฤงคาร กิติวินิต, ชูชัน หามะ.
 รายการสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 6 ประจำปี 2560 ASEAN 50 Plus: Uniqueness in Diversity (หน้า 281-286)
- **บทเรียนจากอัลกุรอานและหะดีษในมิติการท่องเที่ยว**
 ดาลีชะห์ ดะยี่
 รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 7 ประจำปี 2561 “Gastronomy, Hospitality and Culture in ASEAN”

ชื่อ-นามสกุล (ภาษาไทย) วรารุฒิ วรานันตกุล (ผู้ร่วมวิจัย 4)
ชื่อ-นามสกุล (ภาษาอังกฤษ) Warawut Waranantakul
ตำแหน่ง อาจารย์ สาขาการจัดการธุรกิจท่องเที่ยว
หน่วยงานที่สังกัด คณะวิทยาการจัดการ
ที่อยู่ 33 ถนนเทศบาล 3 ตำบลสะเตง อำเภอเมือง จังหวัดยะลา 95000
โทรศัพท์ 089-7807606
อีเมล warawut.w@yru.ac.th

ประวัติการศึกษา

ปริญญาตรี วิทยาศาสตร์บัณฑิต (อุตสาหกรรมอาหาร) มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
ปริญญาโท Master degree (International Business) University of Wollongong
ปริญญาเอก ดุษฎีบัณฑิต (การจัดการ) มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ความเชี่ยวชาญ

การจัดการเชิงกลยุทธ์, การจัดการธุรกิจที่พัก

ผลงานวิจัย/ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

- Waranantakul, W. and Ussahawanitchakit, P. (2012). Marketing Knowledge Absorptive Capacity and Marketing Performance: An Empirical Investigation of Food Product Exporting Businesses in Thailand. *International Journal of Business Strategy*, 12(3), 62-80.
- Waranantakul, W. and Ussahawanitchakit, P. (2013). Service Brand Identity Strategy and Marketing Performance: Empirical Evidence from Travel Agency Businesses in Thailand. *International Journal of Business Strategy*, 13(4), 5-40.
- Waranantakul, O. and Waranantakul, W. (2018). Causal Relationship between Relationship Efforts and Customers' Attitude and Behavior: A Case Study of Supercenters in Mahasarakham Province. *Journal of Yala Rajabhat University*, 12 (Special Issue), 1-12.
- Suwannarat, P. and Waranantakul, W. (2017). Ascertaining the Competitiveness of Thai and Malaysian Products Exporting to United States. Proceeding of International conference 2017, Mandakh Burtgel University, Ulaanbaatar, Mongolia, 17-37.
- E-sor, A., Rattanapipat, S., Waranantakul, W., Waranantakul, W. and Taemasa, R. (2019). Logo Design of Processed Products from Pandanus, Wang Phaya Sub-District, Raman District, Yala Province. Proceeding of 3rd International

Research Conference on Management Leadership & Social Science 2019, 158-166.

- Waranantakul, O and Waranantakul, W. (2019). Strategic Orientation, Marketing Adaptation Capability, and Firm Performance: An empirical Investigation of Franchising Firms in Thailand. Proceeding of 3rd International Research Conference on Management Leadership & Social Science 2019, 181-196.
- Dayee, D., Hama, S., Kitiwinit, S., Kaewfai, J. and Waranantakul, W. (2019). The Development of Human Capital in Tourism Industry for Hajj and Umrah in Three Southern Borders of Thailand. Proceeding of 3rd International Research Conference on Management Leadership & Social Science 2019, 167-180.
- Waranantakul, W and Thoumrungroje, A. (2013). Determinants of International Alliance Stability. The Journal of Interdisciplinary Networks, 2 (special issues), July-December, 336.
- Waranantakul, W. (2014). Marketing Strategy Comprehensiveness and Firm Performance: The Mediating Role of Marketing Strategy Implementation Effectiveness. Journal of International Management Studies. 14(3), 43-50.
- Kaewsom, S., Pansuphawatt, A., and Waranantakul, W. (2015). Effects of Professional Service Management on Customer Satisfaction of Sermthai Department Store Business in Mahasarakham Province. Journal of Accountancy and Management, 7(2), 105-117.
- Chaisakaew, L., Pansuphawatt, A., and Waranantakul, W. (2015). Effects of Business Change Management on Performance of Electrical and Electronic Businesses in Thailand. Journal of Accountancy and Management, 7(4), 33-42.
- Pinthong, N., Pansuphawatt, A., and Waranantakul, W. (2017). Effects of Good Organizational Communication on Operational Efficiency of Agricultural Products Exporting Businesses in Thailand. Journal of Accountancy and Management, 9(2), 39-50.
- Suphakasemphan, N., Pansuphawatt, A., and Waranantakul, W. (2016). Effects of Continuous Product Development on Performance of Thai Traditional Medicine Manufacturing Businesses in Thailand. Journal of Accountancy and Management, 8(3), 34-46.

ชื่อ-นามสกุล (ภาษาไทย) นางสาวสุกฤษดา พุ่มแก้ว (ผู้ร่วมวิจัย 5)
 ชื่อ-นามสกุล (ภาษาอังกฤษ) Miss sukrita Pumkaew
 เลขประจำตัวประชาชน 2-3005-000-1626-1
 ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์
 หน่วยงาน คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา
 133 ถนนเทศบาล 3 ตำบลสะเตง อำเภอเมือง
 เบอร์โทร 073-299-630, 085-799-8982
 เบอร์ Fax 073-299-631
 E-mail sukrita.r@yru.ac.th

ประวัติการศึกษา

ระดับการศึกษา	สถาบันการศึกษา	คุณวุฒิ	สาขาวิชา	พ.ศ.
ปริญญาเอก	มหาวิทยาลัยศรีปทุม	ปรด.	การบัญชี	2560
ปริญญาโท	มหาวิทยาลัยรามคำแหง	บธ.ม.	การบัญชี	2554
ปริญญาตรี	มหาวิทยาลัยศรีปทุม	บช.บ.	การบัญชี	2545

สาขาวิชาที่มีความชำนาญพิเศษ

การบัญชีบริหาร, วิจัยทางการบัญชี, ภาษีอากร, การบัญชีซื้อขายและบริการ

ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

สุกฤษดา พุ่มแก้ว, มานพ ทองไทย, สันติ อารักษ์คุณากร และ พยอม ตอบประโคน. (2560). การวิเคราะห์ต้นทุนและผลประกอบการของเกษตรกรชาวสวนยาง กรณีศึกษา ตำบลปากล่อ อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา*. 12(1) : 107-116.

สุกฤษดา พุ่มแก้ว, มานพ ทองไทย, สันติ อารักษ์คุณากร และ ชูชัน หามะ. (2561). การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนจากการลงทุนของกลุ่มส่งเสริมอาชีพทำขนม หมู่ 9 ตำบลปากล่อ อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี. ใน *การประชุมวิชาการระดับชาติเครือข่ายวิจัยสถาบันอุดมศึกษาทั่วประเทศ ครั้งที่ 12 วันที่ 27-29 พฤษภาคม 2561* (หน้า 1386-1394). สงขลา: มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.

สุกฤษดา พุ่มแก้ว, เจนตา แก้วไฝ, มานพ ทองไทย, พยอม ตอบประโคน, สันติ อารักษ์คุณากร และ อับดุลเราะห์มาน สาและ. (2561). ปัจจัยภายในและระบบบัญชีบริหารที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการของกลุ่มอุตสาหกรรมการผลิตในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้. ใน *การประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 1 วันที่ 10 พฤษภาคม 2561* (หน้า 61-69). ยะลา: มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.

Sukrita Pumkaew, Abdulroman Salah, Manop Thongthai, Santi Arukunakorn, Meena Radenahmad Phayom Tobprakhon, Jenta Kaewfai, Susan Hama. (2019). The Effect Of Increasing Alcohol Excise Tax On Drinking Behavior Of People in Thailand. In **3rd International Research Conference on Management, Leadership & Social Sciences (IRCMALS) 14th & 15th June, 2019** (p. 102-114). Seoul: icsai.org.

ชื่อ-นามสกุล (ภาษาไทย)   กามรุติง มะโระ (ผู้ร่วมวิจัย 6)
ชื่อ-นามสกุล (ภาษาอังกฤษ)   kamaruding Maroh
ตำแหน่ง   เจ้าหน้าที่ประจำหลักสูตร
หน่วยงานที่สังกัด   คณะวิทยาการจัดการ
ที่อยู่   17 ม.5 ต.กาเยาะมาตี อ.บาเจาะ จ.นราธิวาส 96170
โทรศัพท์   062-445-6676
อีเมล   ahamad30.maroh@gmail.com

ประวัติการศึกษา

ปริญญาตรี   สาขาวิชาการสอนอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา
ปริญญาโท   -
ปริญญาเอก   -

ความเชี่ยวชาญ

มีความเชี่ยวชาญทางการสอน และเชี่ยวชาญทางด้านธุรการ

ผลงานวิจัย/ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย